

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ,
ОБЛІКУ ТА ПРАВА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

CURRENT ISSUES OF ECONOMICS, FINANCE,
ACCOUNTING AND LAW: THEORY AND PRACTICE

Збірник тез доповідей
Book of abstracts

16 листопада 2023 р.
November 16, 2023

м. Кременчук, Україна
Kremenchuk, Ukraine

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ,
ОБЛІКУ ТА ПРАВА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

CURRENT ISSUES OF ECONOMICS, FINANCE,
ACCOUNTING AND LAW: THEORY AND PRACTICE

Збірник тез доповідей
Book of abstracts

16 листопада 2023 р.
November 16, 2023

м. Кременчук, Україна
Kremenchuk, Ukraine

УДК 33
ББК 65

Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права: теорія і практика: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук, 16 листопада 2023 р.). Кременчук: ЦФЕНД, 2023. 83 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права: теорія і практика” з:

Вінницький національний аграрний університет
Державний податковий університет
Державний торговельно-економічний університет
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Запорізький національний університет
Західноукраїнський національний університет
Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Львівський національний університет імені Івана Франка
Львівський університет бізнесу і права
Національна академія управління
Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”
Національний університет “Львівська політехніка”
Національний університет “Чернігівська політехніка”
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Одеський національний технологічний університет
ПВНЗ “Буковинський університет”
Поліський національний університет
Сумський національний аграрний університет
Харківський національний університет внутрішніх справ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, фінансів, обліку та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління підприємствами; екологічної економіки і сталого розвитку; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; менеджменту; публічного управління та адміністрування; трудового права та права соціального забезпечення; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб’єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ SECTION 1. WORLD AGRICULTURE AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS	8
<i>Голубка Д. С., Іванишина Г. С.</i> ДОСЛІДНИЦЬКІ КЛАСТЕРИ МІЖНАРОДНОГО ФРАНЧАЙЗИНГУ.....	8
<i>Шморгун І. Ю.</i> ООН ТА ЇЇ РОЛЬ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ СТАЛОГО МІЖНАРОДНОГО ПОРТФЕЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ.....	9
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ SECTION 2. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES	12
<i>Дуляба О. Б.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	12
<i>Жижко Р. Р.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	14
<i>Іваницький І. Б.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	16
<i>Латашенко О. В.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	17
<i>Обрамич О. С.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДУ ЦИФРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	19
<i>Русин-Гриник Р. Р., Гнатуш П. Б., Круглов С. В.</i> ВИДИ ЛОГІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЕЛЕКТРОПЕРЕДАВАЛЬНИХ КОМПАНІЙ.....	21
<i>Русин-Гриник Р. Р., Косарєв М. Ю., Сало Б. І.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОГІСТИКИ В ТОРГІВЛІ	22

СЕКЦІЯ 3. ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА І СТАЛИЙ РОЗВИТОК
SECTION 3. ECOLOGICAL ECONOMICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT .. 24

Харченко Т. Б.

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ..... 24

СЕКЦІЯ 4. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
SECTION 4. ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND EXCHANGE ACTIVITIES 26

Доцюк С. О.

ТЕОРЕТИКО-ЕВОЛЮЦІЙНІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ 26

Сивий В. Ю.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО
ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА..... 28

СЕКЦІЯ 5. ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
SECTION 5. INNOVATIONS AND INVESTMENT ACTIVITIES 31

Колганова М. М., Литвиненко К. Г.

ФІНАНСУВАННЯ СТАРТАПІВ..... 31

СЕКЦІЯ 6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І
ПОЛІТИКА
SECTION 6. DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR, SOCIAL ECONOMICS
AND POLICY..... 33

Балан О. Д., Белогурова А. Ю.

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО
ВТОРГНЕННЯ РФ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ..... 33

СЕКЦІЯ 7. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ
SECTION 7. ACCOUNTING, ANALYSIS, AND AUDIT 35

Бурак М. П.

ЗМІНИ В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ЗА ПІВТОРИ РОКИ
ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ 35

Горбатий А. З. ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ	37
Демський В. І. СУТНІСТЬ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	38
Ковальчик Т. М. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	40
Ніколашин А. О., Гладкоскок Л. С. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НАДНОРМАТИВНИХ ВИТРАТ	42
Папіш В. І. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	43
Проскуріна Н. М., Бойко А. Л. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	45
Пушкарь І. В., Шабатура І. М. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИХОДУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА.....	46
Шквара Д. О. ТИПОВІ ПОМИЛКИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЗА ФІНАНСОВОЮ ЗВІТНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ	48
СЕКЦІЯ 8. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ SECTION 8. FINANCE, BANKING, INSURANCE.....	51
Бежан О. А. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В РОЗРІЗІ КОМПЛЕКСНОГО УПРАВЛІННЯ ДАНИМИ	51
Гуминська М. В. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СТРАХУВАННІ В УКРАЇНІ	53

Сус Ю. Ю., Руденко Л. В. ПОРІВНЯННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПОЖИВЧИХ КРЕДИТІВ ЗАЛЕЖНО СТАТУСУ КРЕДИТОРА.....	56
Kolomyuchuk N. FINANCIAL LITERACY – AS A KEY TO THE WELL-BEING OF THE POPULATION.....	58
СЕКЦІЯ 9. МЕНЕДЖМЕНТ SECTION 9. MANAGEMENT	60
Матолінець І. А., Гнилянська Л. Й. НАПРЯМКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ВІДДІЛУ ПРОДАЖІВ В ІТ КОМПАНІЯХ.....	60
Пойта І. О., Мосійчук І. В., Калініченко О. О. ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	62
СЕКЦІЯ 10. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ SECTION 10. PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION	65
Адаменко Л. О. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЕКСТРЕННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ ...	65
Каміран Камал Карім ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА У ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ ІРАКСЬКОГО КУРДИСТАНУ	66
Романенко І. Г., Ковальчук М. М. ОСНОВА ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ: ВЛАДА І ЛІДЕРСТВО В НОВОМУ ПУБЛІЧНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	68
Магеррамов Алі ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЗМІНИ ПАРАДИГМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА...	70
СЕКЦІЯ 11. ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ SECTION 11. LABOUR LAW AND SOCIAL SECURITY LAW.....	72
Соколенко Ю. В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ЯКІ СТАЛИСЬ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ (БОЙОВИХ) ДІЙ.....	72

СЕКЦІЯ 12. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО,
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО
SECTION 12. ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS, FINANCIAL LAW,
INFORMATION LAW 76

Голубка Р. С.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ... 76

Зея Р. І.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ТІНЬОВОЮ
ЗАЙНЯТІСТЮ В УКРАЇНІ 77

СЕКЦІЯ 13. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,
КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА
SECTION 13. CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY,
CRIMINAL PROCEDURE, CRIMINALISTICS..... 81

Наумова А. О., Калугіна А. В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ В
ОБОРОННІЙ СФЕРІ 81

СЕКЦІЯ 1

SECTION 1

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
WORLD AGRICULTURE AND
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Голубка Д. С.

аспірантка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

Іванишина Г. С.

к.е.н., доцент,

Національна академія управління

ДОСЛІДНИЦЬКІ КЛАСТЕРИ МІЖНАРОДНОГО ФРАНЧАЙЗИНГУ

Дослідження франчайзингу в Україні потребує актуалізації теоретичних підходів учених різних країн, інтерпретації їхніх концепцій та практичного втілення відповідно до вітчизняних реалій.

З одного боку, франчайзинг є актуальним об'єктом наукових досліджень, результати яких мають високе практичне значення. Вони включають теоретичні положення, методи, принципи, підходи, гіпотези, необхідні для вирішення поставленої проблеми та отримання наукових результатів. З другого – франчайзинг представляє собою ефективну й поширену в світі бізнес-модель, що відповідає тенденціям сучасності, пов'язана з глобалізаційними змінами та інтернаціоналізацією бізнесу, а також відіграє важливу роль в структурі міжнародних економічних відносин.

Аналіз наукової літератури показує, що франчайзинг як явище і процес стає складнішим об'єктом теоретизування й обґрунтування науково-практичних рекомендацій щодо його здійснення [1].

Накопичений досвід франчайзингу в світі та акумулювання наукового знання про нього спонукали вчених проводити окремі дослідження щодо еволюції поглядів на його зміст, особливості, моделі тощо. Значний внесок у дослідження цієї проблематики здійснили вчені І. Алон (Ізраїль), І.Д. Априліянти (Індонезія) та М. Пароді (Норвегія) [2]. На основі досліджень публікацій на тему франчайзингу за майже 50 років їм вдалось узагальнити 4 дослідницькі кластери: (1) інтернаціоналізації; (2) вибору міжнародних ринків і партнерів; (3) сили, контролю, автономії; (4) взаємного навчання. Учені завдяки вивченню понад 100 наукових публікацій сформуvalи програму майбутніх досліджень, а також розробили концептуальну модель міжнародного франчайзингу, яка розкриває його процесність:

1) оцінювання партнера і середовища:

- ресурси та можливості франшизи (право власності) – досвід, відносини та довіра між франчайзером і франчайзі, мережа франчайзерів на приймаючому ринку, фінансовий капітал, ноу-хау, цінність і впізнаваність бренду, репутація;

- соціально-економічне та політичне середовище приймаючого ринку – ВВП, конкуренція (насиченість), бізнес-середовище, потенціал розвитку, регуляторний клімат, політичне втручання, корупція, культурна відстань;

2) рішення про міжнародну франшизу – рішення про вихід на міжнародний ринок (франчайзинг vs дочірня компанія), формат франшизи, адаптація до ринку (прийняття стандартів), договірні домовленості, контроль і моніторинг;

3) результати міжнародної франшизи – рівень прибутковості, фінансова стійкість.

Таким чином, концептуалізація міжнародного франчайзингу показує, що дослідження франчайзингу охоплює широке коло проблем, аналіз яких потрібно здійснювати через призму теоретичних обґрунтувань його становлення в міжнародній практиці з метою поглиблення міждисциплінарного підходу та адаптації до українських реалій та особливостей.

Список літератури

1. Varotto L. F., Silva L. A. Evolution in franchising: Trends and new perspectives. Revista Eletrônica de Negócios Internacionais: Internext. 2017. № 12(3). P. 31-42. DOI: <https://doi.org/10.18568/1980-4865.12331-42>.

2. Alon I., Apriliyanti I. D., Parodi M. C. H. A systematic review of international franchising. Multinational Business Review. 2020. № 29(1). P. 43-69. DOI: <https://doi.org/10.1108/MBR-01-2020-0019>.

УДК 339.9

Шморгун І. Ю.

аспірант кафедри міжнародної економіки
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ООН ТА ЇЇ РОЛЬ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ СТАЛОГО МІЖНАРОДНОГО ПОРТЕФЕЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Стале міжнародне портфельне інвестування з'явилося та набуло поширення на початку 70-х років ХХ століття, проте найбільшого розквіту, світового поширення та визнання дана концепція набула у новому ХХІ столітті. Неабияку роль в цьому зіграла одна з найбільших відомих міжнародних організацій – Організація об'єднаних націй та розроблені ними ініціативи, такі як Глобальний договір ООН, Цілі Розвитку Тисячоліття (ЦРТ), Цілі Сталого Розвитку (ЦСР).

У липні 2000-го року в штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй було започатковано ініціативу під назвою Глобальний договір ООН, яка стала найбільшою ініціативою для просування сталих та соціально-корпоративних принципів серед компаній в рамках всіх учасників-членів міжнародної організації. Глобальний договір ООН базується на 10 принципах у таких сферах як права людини, праці, навколишнього середовища та боротьба з корупцією. Цілі учасників та зацікавлених

осіб глобального договору полягають у впровадженні десяти принципів у своїй підприємницькій діяльності по всьому світу та підтримка більш ширших цілей ООН, якими були Цілі Розвитку Тисячоліття та наразі є Цілі Сталого Розвитку.

Дана ініціатива ООН неабияк вплинула та пришвидшила розвиток сталого міжнародного портфельного інвестування, адже змістом останнього є придбання іноземних цінних паперів емітентів, що ведуть підприємницьку діяльність з дотриманням екологічних, соціальних і управлінських (ESG) норм, які корелюють з групами принципів глобального договору ООН. Результат існування Глобального договору в рамках сталого міжнародного портфельного інвестування полягає, з одного боку, в допомозі інвесторам, які шукають цілі для інвестування не лише з точки зору бажаних економічних результатів, рівня ризику, а й з точки зору досягнення певних ESG-критеріїв. З іншого боку, дана ініціатива допомагає й публічним компаніям, чії цінні папери торгуються на фондових біржах, щодо інформування, перш за все, потенційних інвесторів та інших стейкхолдерів не лише про фінансові результати підприємницької діяльності, а й про екологічні, соціальні та управлінські досягнення.

Наступною ініціативою ООН, що також сприяла поширенню сталого міжнародного портфельного інвестування, є Цілі Розвитку Тисячоліття. В рамках даної декларації були визначені глобальні Цілі Розвитку Тисячоліття, досягнення яких мало відбутись до 2015 року. Ця подія стала визначальною, адже нею було закладено фундамент для процесу досягнення світовою спільнотою позитивних результатів у тих сферах, де була присутня найбільша нерівномірність глобального людського розвитку. ЦРТ окреслили глобальні напрями стратегічного розвитку у багатьох сферах, зокрема екологічних.

ЦРТ сприяли зростанню та популяризації ринку сталого міжнародного портфельного інвестування так як вони мають на меті подолання глобальних проблем та нерівномірностей екологічного, соціального та управлінського характеру між країнами, що також має вплив на індустрії та окремі компанії.

За 15 років існування ЦРТ світ неабияк змінився. Однією з найбільш визначальних подій даного періоду стала світова фінансова криза, що лише збільшила нерівномірність розвитку між країнами. В результаті, у вересні 2015 року під час підбиття підсумків виконання ЦРТ Генеральною Асамблеєю ООН було затверджено новий проект під назвою Цілі Сталого Розвитку (ЦСР).

Ключовою глобальною метою ЦСР, як і ЦРТ, є подолання бідності, захист навколишнього середовища покращення рівня охорони здоров'я. Нові 17 Цілей Сталого Розвитку є більш конкретизованими та охоплюють деякі нові напрями, які ще не були настільки актуальними на початку XXI століття.

Ініціативи ООН, такі як Глобальний договір, Цілі Розвитку Тисячоліття, Цілі Сталого Розвитку та інші не лише сприяли розвитку сталого міжнародного портфельного інвестування, а й були інтегровані в дану концепцію, особливо це стосується ключових цілей та принципів (табл. 1).

Таблиця 1

ESG-критерії та відповідні їм принципи Глобального договору ООН та
 Цілі Сталого Розвитку

	Екологічні	Соціальні	Управлінські
Глобальний договір ООН	• Навколишнє середовище	• Права людини • Праця	• Боротьба з корупцією
Цілі Сталого Розвитку	• Чиста вода та належні санітарні умови • Доступна та чиста енергія • Відповідальне споживання та виробництво • Сталий розвиток міст та спільнот • Захист екосистем суші • Збереження морських ресурсів • Пом'якшення наслідків зміни клімату	• Подолання бідності • Подолання голоду • Якісна освіта • Міцне здоров'я і благополуччя • Гендерна рівність • Мир, справедливість та сильні інститути • Скорочення нерівності • Гідна праця та економічне зростання	• Промисловість, інновації та інфраструктура • Партнерство заради стійкого розвитку

Джерело: авторська розробка

Таким чином, стале міжнародне портфельне інвестування як концепція з'явилась на початку 70-х років ХХ століття, проте найбільшого розквіту, світового поширення та визнання було набуто у ХХІ столітті. Неабияку роль в цьому зіграла одна з найбільших відомих міжнародних організацій – Організація Об'єднаних Націй та розроблені ними ініціативи, такі як Глобальний договір ООН, Цілі Розвитку Тисячоліття та Цілі Сталого Розвитку.

Список літератури

1. United Nations Global Compact [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://unglobalcompact.org>.
2. Мележик О. Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна – 2014 (презентація моніторингової доповіді) // Вісник НАН України. – 2015. – No 1. – С. 76–79).
3. Цілі сталого розвитку [Електронний ресурс] // Дія. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://business.diia.gov.ua/handbook/sustainable-development-goals/cili-stalogo-rozvitku>.

УДК 004:658.2

Дуляба О. Б.

аспірант

Львівський університет бізнесу і права

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Ринкове середовище функціонування підприємств диктує жорсткі умови конкуренції, вижити й стати лідером в яких можливо лише на основі своєчасної реалізації програм розвитку, з урахуванням їх інноваційного аспекту. Тому в сучасних умовах економіки України все більшої актуальності набувають питання розвитку підприємств, їх спроможності достатньо швидко й з мінімально необхідними витратами реагувати на потреби ринку та зміни зовнішнього і внутрішнього середовища.

Еволюція поняття “розвиток” пов’язана з обґрунтуваннями грецьких філософів: Демокрита і Аристотеля. У ХХ ст. поняття розвитку знайшло значне відображення в економіці.

В Академічному тлумачному словнику української мови визначено розвиток як процес, внаслідок якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого [1].

Виділяють три основні підходи до розуміння розвитку: через вивчення і виділення властивостей систем, які розвиваються; через формування трактувань цієї дефініції; як порівняльної характеристики об’єкта. За першим підходом, розвиток є незворотним, спрямованим, закономірним і унікальним процесом змін відкритої системи у просторі та часі. Другого підходу дотримуються такі вчені, які визначають розвиток як процес формування нової відкритої системи, який виражений у якісній зміні складу, структури і способу функціонування системи, що виявляється у кризовій формі та спрямований на досягнення цілей підприємства. Інші вчені розуміють розвиток як унікальний процес трансформації відкритої системи в просторі та часі, що характеризується постійною зміною цілей його існування шляхом формування нової відкритої системи і переводом його в нову траєкторію розвитку [2].

Розвиток як загальнонаукову категорію розглядають з трьох сторін: як закон, як принцип та як явище. Розвиток як закон характеризує перехід від одного буття до іншого, причому наступний стан буття буде іншим за попередній за кількісними або якісними характеристиками. Традиційно вважають, що наступний стан буття буде кращим за попередній. Розвиток як явище є протилежним до буття, яке знаходиться в незмінному стані. Розвиток як принцип є іманентною рисою буття, його невід’ємною характеристикою, що також зумовлює можливість подальших змін буття [3].

Розвиток для організації розглядають, з одного боку, як такий тип змін, що підвищує ступінь організованості системи, а з іншого – як виділену у складі підприємства систему, в якій об'єднані інноваційні процеси, що ведуть до кількісних та якісних змін у всіх функціональних галузях підприємства, а також контури її управління на основі зворотних зв'язків, у яких розв'язуються задачі стратегічного й тактичного управління у запускаються механізми самоорганізації оперативного управління розвитком. Базуючись на моделі життєвого циклу організації, розвиток підприємства можна трактувати як життєвий цикл, який характеризується часовими етапами і має такі стадії розвитку організації: народження, дитинство, отрочтво, рання зрілість, розквіт сил, повна зрілість, старіння, оновлення [4].

Складовою розвитку є економічний розвиток, який в універсальному словнику-енциклопедії трактується як якісні й структурні зміни в національних економіках як наслідок економічного зростання; чинники, що впливають на економічний розвиток: людський капітал, капітал фінансовий і майновий, природні ресурси, технологія, культура; коли всі чинники виступають у великій кількості, вони здатні стимулювати економічний розвиток, коли їх бракує – можуть бути перепорою для економічного розвитку.

У вузькому розумінні розвиток підприємства розглядають як стан чи результат зміни діяльності (складу, властивостей) підприємства, переходу підприємства в інший кількісний та якісний стан під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. У широкому розумінні розвиток підприємства трактується як незворотній, спрямований, закономірний процес, який є безперервною та послідовною зміною (сукупність змін) результатів чи станів підприємства в часі та просторі на кількісно і якісно інший за попередній під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Розуміння сутності розвитку підприємств є підґрунтям для формування дієвого механізму управління ним, направленою на забезпечення позитивних змін та формування стійкості до факторів впливу та є предметом подальших напрацювань.

Список літератури

1. Словник української мови: в 11 томах. – Том 8, 1977. – Стор. 631.
2. Погорелов Ю.С. Розвиток підприємства: поняття та види. Культура народів Причорномор'я. – 2006. – № 88. – С. 75-81.
3. Касьянова Н.В. Управління розвитком підприємства на основі кумулятивного підходу: концепція, моделі та методи: монографія / Н. В. Касьянова; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк: Купріянов В. С., 2011. – 375 с.
4. Тимофеев В.М. Управління розвитком підприємства: навч. посіб. для студ. екон. спец. / В.М. Тимофеев, Г.С. Черноіванова; Укр. інж.-пед. акад. – Х.: Скорпіон, 2009. – 135 с.

УДК 339.137:69

Жижко Р. Р.

аспірант

Національний університет “Львівська політехніка”

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Конкурентоспроможність підприємства як об’єкт управління є сукупністю взаємопов’язаних елементів, спрямованою на забезпечення сильних конкурентних позицій, підтримання існуючих і створення нових конкурентних переваг. У сучасних умовах в Україні відбувається посилення конкуренції, внаслідок чого керівники підприємств знаходяться в постійному пошуку нових (адекватних умовам конкуренції) інструментів управління конкурентоспроможністю підприємства, що і зумовлює актуальність вивчення цієї проблематики.

Конкуренція – це економічне змагання виробників однакових видів продукції на ринку за залучення більшої кількості покупців та одержання максимального доходу в короткостроковому та довгостроковому періодах. Основа конкурентних відносин – свобода вибору – реалізується у формі прагнення кожного одержувати для себе особисто грошовий дохід. Конкуренція означає наявність на ринку великої кількості незалежно діючих продавців і покупців.

У процесі конкурентної боротьби учасники переслідують однакові цілі-максимізація прибутку за рахунок завоювання переваг споживачів. Однак способи й шляхи досягнення цієї загальної мети різні. Тому в конкурентній боротьбі перемагає той, хто раніше від інших домігся певних конкурентних переваг і захопив стійкий сегментний ринок. Але завоювання переваг – це тільки початок, набагато складніше втриматися на ринку, зберігаючи свої первісні позиції.

Як було доведено багатьма економістами, конкуренція є рушійною силою розвитку суспільства, головним інструментом економії ресурсів, підвищення якості товарів і рівня життя населення. Тому конкуренція – дуже складне поняття. Особливо важливо вивчити механізм конкуренції в умовах української економіки, що тільки починає освоювати цей механізм.

Процеси формування ринкових відносин і конкурентного середовища тісно взаємозалежні й взаємообумовлені. Їхній взаємозв’язок виражається в системі забезпечення конкурентоспроможності фірми. Відтак доцільно визначити сутність конкурентоспроможності як основного об’єкту вивчення в даній роботі.

Ця категорія різні тлумачення в економічній літературі. Для її характеристики використовується поняття порівняльних витрат (Д.Рікардо), порівняльних переваг (Є.Шекшер, Б.Олін), порівняння конкурентних переваг, факторів управління та продуктивності використання ресурсів (М. Портер), конкурентного статусу фірми (І.Ансофф).

Незважаючи на різні підходи до визначення суті поняття, усі дослідники визначають такі риси цього показника[1]:

1. Порівняльний характер.
2. Часовий характер (динамічність).

Конкурентоспроможність підприємства – здатність виробляти й реалізовувати швидко, дешево, якісно, продавати в достатній кількості, при високому технологічному рівні обслуговування. Конкурентоспроможність підприємства – це можливість ефективно розпоряджатися власними й позиченими ресурсами в умовах конкурентного ринку. Виробництво і реалізація конкурентоспроможних товарів – обов’язкова умова конкурентоспроможності фірми. У ширшому змісті для забезпечення конкурентоспроможності необхідна систематична робота з усього виробничо-господарського циклу, що приводить до конкурентних переваг у сфері НДДКР, виробництва, управління, фінансів, маркетингу й т.п. Конкурентоспроможність підприємства на певному сегменті товарного чи регіонального ринку виступає як узагальнююча оцінка його конкурентних переваг в питаннях формування ресурсного потенціалу, якості задоволення споживчого попиту та досягнутої завдяки цьому ефективності функціонування господарської системи, які мають місце на момент чи протягом періоду оцінювання [2,с.68]. Конкурентоспроможність підприємства є результат її конкурентних переваг по всьому спектру управління компанією.

Конкурентні переваги – це сукупність власних і набутих матеріальних і нематеріальних активів і умов діяльності підприємства, використання яких забезпечує йому можливість випередити у підсумку (перемогти) конкурентів за результатами діяльності (більший обсяг виробництва, менший обсяг витрат, більший розмір прибутку, вищий імідж тощо) [3].

Розвиток підприємства в значній мірі залежить від забезпечення ним своїх конкурентних переваг. На це повинна бути спрямована невідпинна динамічна праця адміністративно-управлінського персоналу (управління конкурентоспроможністю) та всіх працівників підприємства разом (досягнення встановленого рівня конкурентоспроможності).

Список літератури

1. Porter M. Competitive Advantage: Crerating and Sustaing Superior Performance. / Mikle Porter // – N.Y., Free Press, 1985.
2. Павлова В. А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка та стратегія забезпечення : моногр. / В. А. Павлова. – Донецьк : ДУЕП, 2019. – 276 с.
3. Тупчій Ю. І. Конкурентоспроможність підприємств торгівлі: фактори, що її визначають / Ю. І. Тупчій // Регіональні перспективи : науково-практичний журнал. – 2013. – № 4-5. – С. 74-76.

УДК 065.011

Іваницький І. Б.
аспірант

Національний університет “Львівська політехніка”

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Виживання підприємства в сучасному конкурентному середовищі можливе лише при невпинній реалізації заходів, направлених на забезпечення розвитку, що в значній мірі пов’язано із реалізацією інновацій та впровадженням інноваційної діяльності в сукупність функцій та процесів підприємства. В свою чергу, ефективність інноваційної діяльності підприємства в значній мірі залежить від якісного, достовірного, своєчасного, повного інформаційного забезпечення. Відтак, доцільно уточнити сутність інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

Загалом, innovations (анг.) – утворено із латинського слова „новація” (новизна, нововведення) з додавання англійського префікса “in”, що означає „ведення”. Відтак, дослівний переклад з англійської мови дає тлумачення терміну “інновація” як ведення нового. Згідно Закону України “Про інноваційну діяльність”, “інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг” [1].

В сучасних умовах стрімкого розвитку техніки та технологій, зміни технологічного укладу багатьох економік, реалізація інноваційної діяльності підприємства в значній мірі залежить від її інформаційного забезпечення. Аналіз публікацій, присвячених концепціям забезпечення інноваційної діяльності підприємства, відображає відсутність єдиної точки зору щодо власне інформаційного забезпечення.

В загальному вигляді інформаційне забезпечення розглядається як наявність інформації, необхідної для управління економічними процесами, що міститься у базах даних інформаційних систем [2, с. 260]. Зважаючи на різноплановість наукових підходів щодо розгляду сутності інформаційного забезпечення, вважаємо за доцільне детальніше розглянути існуючі точки зору. Зокрема, С.В. Мочерний інформаційне забезпечення розглядає як інформацію базу підприємства загалом [3, с.698]. М.Г. Чумаченко розглядає дещо ширше інформаційне забезпечення, як набір складових з інформаційної бази, тобто сукупність форм, документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації у зручному вигляді, яку використовують в інформаційній системі для підготовки ефективних управлінських рішень [4, с. 144]. Матвієнко О. дотримується ресурсного підходу, тобто розглядає інформаційне забезпечення як ресурс підприємства, який здатний забезпечувати конкурентоспроможність підприємства [5]. Воробйовський Ф. вважає процесом задоволення потреб конкретних користувачів в інформації [6].

Саме процесний підхід є більш прийнятним, на нашу думку, стосовно інформаційного забезпечення інноваційної діяльності. Реалізація інноваційної діяльності потребує якісної, повної, достовірної, своєчасної інформації для

визначення потреби в інноваціях та напрямках їх реалізації, економічної доцільності та потенційної ефективності від запровадження інновацій, зниження рівня невизначеності та ризиків. Інформація потрібна на кожному етапі інноваційної діяльності: при плануванні інновацій та проектуванні їх реалізації, власне в процесі реалізації для визначення доцільності подальшого застосування інноваційних проектів, при впровадженні в систематичне використання на підприємстві. Власне, необхідність забезпечення актуальною інформацією кожного етапу інноваційної діяльності зумовлює потребу перманентного збирання та оброблення інформації, порівняння її та акумулювання в бази даних, що визначає сутність інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. Таким чином, під інформаційним забезпеченням інноваційної діяльності підприємства доцільно розглядати процес збирання, оброблення, узагальнення, зберігання та використання інформації для планування, проектування та реалізації інноваційних проектів. Метою інформаційного забезпечення інноваційної діяльності є надання повної, достовірної, своєчасної інформації для прийняття управлінських рішень, направлених на досягнення високої ефективності реалізації інноваційних проектів.

Список літератури

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002р. №4-IV. *Відомості Верховної Ради*, 2002р. №36. Ст.266.
2. Поліщук О.О. Сутність поняття “інноваційна діяльність” як соціально-економічної категорії. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 3 (21). С. 169–171.
3. Мочерний С. В. та ін. *Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.3*. К.: Видавничий центр “Академія”. 2002. 952с.
4. Чумаченко М.Г. *Економічний аналіз: навч. Посібник*. К.: КНЕУ. 2003. 556 с.
5. Матвієнко, О.В. *Основи інформаційного менеджменту*. К.: Центр навчальної літератури. 2004. 312с.
6. Воробйовський Ф. *Економіка й організація інноваційної діяльності*. К.: ВД “Професіонал”. 2004. 416с.

Латашенко О. В.

студентка 5 курсу факультету Економіки, бізнесу і контролю
Одеського національного технологічного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сьогодення спонукає підприємства впроваджувати інноваційні технології в інформаційному забезпеченні їхньої діяльності. Сьогодні це має важливий вплив на успішну реалізацію управлінських функцій та прийнятті влучних стратегічних рішень.

Організація електронного документообігу є ефективним інструментарієм управління інформаційним забезпеченням діяльності підприємства. Необхідною умовою для організації електронного документообігу є використання електронного підпису. Підприємство у внутрішніх правилах документообігу має вирішити, який саме підпис використовується звичайний електронний підпис чи кваліфікований електронний підпис.[3]

Електронні первинні документи мають таку ж юридичну силу, як і паперові, за умови дотримання вимоги законодавства до їх оформлення.

Головними цілями впровадження електронного документообігу є:

1. **Економія робочого часу на обробку первинних документів.** Наприклад, швидше отримати зведення даних по накладним, не треба їх спеціально з паперових форм вводити у бухгалтерську систему;

2. **Оптимізація документообігу.** В процесі впровадження електронного документообігу можна переглянути необхідність низки внутрішніх документів, дозвільних підписів і скасувати зайві;

3. **Кращий захист від підробок і виправлень,** адже всі зміни фіксуються в електронній системі документообігу;

4. **Можливість переїхати в іншу місцевість** без перевезення паперових справ. Актуально під час міграції бізнесу в ході воєнних дій;

5. **Кращий захист документів.** Адже усі електронні документи можуть зберігатися у хмарних сервісах і навіть при знищенні комп'ютерів підприємства нічого не втрачається й усе можна повернути назад “з хмари”;

6. **Звільнення робочого місця у бухгалтерії.** Адже не потрібно зберігати безліч паперових або полімерних папок, файлів, що економить простір у бухгалтерії та відділі кадрів;

7. Просто це **сучасно.**[2]

Впровадження системи електронного документообігу на підприємстві позитивно впливають на процеси управління підприємством в цілому, зокрема, допомагають провідним менеджерам у прийнятті ефективних управлінських рішень, аналізі бізнес-процесів на підприємстві; контролі виконання завдань працівниками, забезпечення криптографічної безпеки захисту інформації. [3]

Успіх діяльності підприємств залежить від впровадження та використання новітніх інформаційних технологій в управлінні бізнес-процесами. Вагому роль відіграють інноваційні технології управління електронними документами, що є основою інформаційного забезпечення діяльності підприємства та підвищують оперативність, своєчасність, точність, прозорість, ефективність реалізації бізнес-процесів. Системи електронного документообігу дозволяють зменшити часові, трудові та фінансові витрати, пов'язані з обробкою інформації і документації, а також мінімізувати ризики, викликані впливом людського фактору.

Очевидно, що перехід на електронний документообіг вигідний, однак до цього треба підійти із розумом: розробити свою інструкцію з організації електронного документообігу на підприємстві з урахуванням вимог діючого законодавства.[1]

Список літератури

1. Анастасія Шевченко, Організація електронного документообігу на підприємстві. *Uteka.UA*. 24.09.2021р., інтернет посилання URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-dokumentoorobot-2-organizaciya-elektronno-go-dokumentoorobota-na-predpriyatii>.

2. Онищенко Віктор, Електронний документообіг замість паперового. *Головбух*. 24.05.2023р. Інтернет посилання URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/9413-elektronniy-dokumentoorobot-zamst-paperovogo>.

3. Горупа І.В., Управління інформаційним забезпеченням діяльності підприємства шляхом організації електронного документообігу: маг. дис. Київ, 2018р. Інтернет посилання URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24984/1/Gorupa_magistr.pdf.

УДК 004:658.2

Обрамич О. С.

аспірант

Національний університет “Львівська політехніка”

ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДУ ЦИФРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Трансформація світової економіки, становлення та розвиток інформаційного середовища супроводжуються перевагами та недоліками, можливостями та перешкодами. Основними недоліками цифровізації є виникнення нових ризиків, пов'язаних із появою загроз неправового використання, передачі та спотворення інформації, порушення умов використання програмного забезпечення та виникнення несправностей чи несумісності різноманітних програм, поширення шкідливих програм та загроза виведення з ладу комп'ютерної техніки[1]. З метою системного управління та запобігання реалізації ризиків, в сучасних умовах підприємства потребують реалізації заходів цифрової безпеки, формування її адміністративного підґрунтя та імплементації в загальну управлінську діяльність підприємства.

Концептуальні дослідження сутності цифрової безпеки підприємства [1] дозволили сформулювати уявлення, що “цифрова безпека підприємства відображає захищеність інформації в усіх її формах та видах, яка належить підприємству і використовується ним та захист технічних засобів обробки, передачі та передачі інформації та програмного забезпечення, використовуваного в діяльності підприємства на законних засадах”. Разом з тим, реалізація цифрової безпеки на підприємстві потребує комплексного формування уявлення про її склад, що забезпечить можливості повного та коректного запобігання ризикам відповідно до місць та причин їх виникнення.

Метою дослідження є формування уявлення про склад цифрової безпеки підприємства як сукупності складових елементів, призначених забезпечувати можливості запобігання ризикам використання програмних засобів та комп'ютерної техніки, передачі та спотворення інформації.

Сутність та склад цифрової безпеки підприємства не є визначеними на законодавчому рівні та є мало дослідженими на науковому та прикладному рівні. Т.С. Передерій, розглядаючи особливості формування стратегії формування цифрової безпеки підприємства пропонує розглядати її структуру на функціональними складовими, серед яких виділяють: фінансову, інформаційну, еко-технологічну, правову та кадрово-інтелектуальну складові. При цьому вчений зазначає, що “функціональні складові цифрової безпеки підприємства є чинником, що визначають ефективність і дієвість стратегії” [2], ставлячи в залежність від складу ефективність довготривалого забезпечення цифрової безпеки підприємства. За своєю сутністю функціональні складові спрямовані на забезпечення цифрової безпеки підприємства через використання інструментів, об'єднаних за однорідністю механізму їх реалізації.

Також в економічних дослідженнях зустрічаємо позицію Н.В. Касьянової та ін., які при формуванні концептуальної моделі цифрової безпеки підприємства, в її складі

виділяють процедурну (адміністративну та організаційну) безпеку, безпеку персоналу, фізичну безпеку, безпеку інформаційної системи та безпеку комунікацій [3]. При такому підході серед сукупності складових виділено об'єкти забезпечення, на які скеровуються заходи цифрової безпеки. Така позиція є альтернативною розглядуваній раніше. Разом з тим, створення можливостей запобігання ризиків в сукупності основних процесів та майна підприємства є важливим напрямом забезпечення цифрової безпеки підприємства, що робить позицію авторів цінною на теоретичному та прикладному рівні.

Розглядаючи сутність та значення цифрової безпеки підприємства, ми дійшли висновку, що в її складі доцільно виділяти інформаційну безпеку та кібербезпеку, які тісно взаємодіють між собою та направлені на запобігання виникненню, протидію ризикам та загрозам, а також на мінімізацію втрат в разі їх виникнення в сфері інформаційного забезпечення діяльності підприємства та техніко-технологічного забезпечення використання інформації. При цьому, інформаційна безпека в більшій мірі пов'язана із можливими ризиками забезпечення інформацією, її використання, поширення, зберігання, її достовірністю та правомірністю застосування, тощо. Кібербезпека в більшій мірі пов'язана із технічним забезпеченням та використовуваними технологіями передачі інформації, із якістю програмного забезпечення та комп'ютерного обладнання, направлена на протидію загрозам поширення шкідливих програм, некомпетентності чи помилковим діям персоналу, які виводять з ладу комп'ютерні мережі. Тобто, якщо цифрова безпека пов'язана з інформацією, то кібербезпека – із технічними засобами роботи з нею.

Не зважаючи на існування різноманітних точок зору щодо складу цифрової безпеки підприємства, дискусійним та мало вивченим залишається питання взаємодії, взаємоузгодженості між собою названих складових. Це відображає складність та багатогранність досліджуваного явища.

Залежно від цілей дослідження, в складі цифрової безпеки підприємства виділяють: фінансову, інформаційну, еко-технологічну, правову та кадрово-інтелектуальну; процедурну (адміністративну та організаційну) безпеку, безпеку персоналу, фізичну безпеку, безпеку інформаційної системи та безпеку комунікацій; інформаційну безпеку та кібербезпеку. Кожна з цих складових відображає напрям забезпечення цифрової безпеки підприємства, шлях чи інструментарій протидії існуючим загрозам та викликам у сфері інформатизації та автоматизації діяльності підприємства.

Список літератури

1. Дуляба Н., Обрамич О. Теоретичні засади дослідження цифрової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*, 2023. вип. 55 (Вересень). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-66>.

2. Передерій Т. Стратегія цифрової безпеки підприємства як драйвер цифрової трансформації економіки України. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2 (37). С. 201–204.

3. Касьянова Н.В. та ін. Моделювання цифрової безпеки підприємства. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук “Modern Economics”*, №39 (2023), 54-61ю <https://modecon.mnau.edu.ua>

УДК 332.65

Русин-Гриник Р. Р.

PhD, доцент кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів
Національний університет “Львівська політехніка”

Гнатуш П. Б.

аспірант кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів
Національний університет “Львівська політехніка”

Круглов С. В.

аспірант кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів
Національний університет “Львівська політехніка”

ВИДИ ЛОГІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЕЛЕКТРОПЕРЕДАВАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Надійне електропостачання означає, що система забезпечує стабільну і безперебійну подачу електричної енергії до споживачів. Важливо, щоб відсутні були часті перебої, а також надмірна кількість відключень. Надійність враховує такі аспекти, як безперебійність постачання, швидкість відновлення після аварій та здатність системи витримувати збої або навантаження. У свою чергу, ефективне електропостачання вказує на оптимальне використання ресурсів і мінімізацію втрат у системі електропостачання. Це включає в себе оптимальне виробництво, розподіл та використання електроенергії. Основна мета ефективного електропостачання - забезпечити максимальну користь від доступних ресурсів при мінімальних витратах і викидах. Надійне і ефективне електропостачання взаємодіють і взаємодоповнюють один одного. Наприклад, ефективне використання ресурсів сприяє підвищенню надійності, оскільки економія ресурсів дозволяє вкладати більше коштів у підтримку і модернізацію системи для підвищення надійності. Водночас надійність є досягнута шляхом впровадження резервних систем та процедур для мінімізації перебоїв, що сприяє забезпеченню надійного електропостачання.

Можна виокремити види логістичного потенціалу електропередавальних компаній, а саме:

- Технічний. Цей вид потенціалу включає в себе фізичну інфраструктуру електропередавальних компаній, таку як лінії передачі, підстанції, трансформатори та інше обладнання, яке дозволяє транспортувати та розподіляти електроенергію.

- Технологічний. Цей підвид включає технологій електропостачання. Сюди належать смарт-мережі, системи керування, автоматизовані системи вимірювань та моніторингу, які сприяють покращенню ефективності та надійності мережі.

- Інформаційний. Охоплює системи обробки та аналізу даних, а також комунікаційну інфраструктуру, яка дозволяє передавати та обробляти інформацію про стан мережі та споживану електроенергію.

- Кадровий. Кількість і рівень професійної підготовки фахівців, які займаються проектуванням, будівництвом, обслуговуванням та управлінням електропередавальних компаній.

- Управлінський. Включає в себе можливості ефективного розподілення ресурсів, вт.ч. палива для електростанцій та оптимізацію ланцюгів постачання енергії. Цей підвид охоплює також

можливості розвитку логістичного потенціалу електропередавальних компаній на основі урахування зростаючого попиту та змін у виробництві енергії.

- Екологічний. Включає в себе заходи щодо зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Кожен з цих підвидів логістичного потенціалу важливий для забезпечення надійності та ефективності електропостачання та відповідає за різні аспекти роботи електропередавальних компаній.

УДК 330.3

Русин-Гриник Р. Р.

PhD, доцент кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів
Національний університет “Львівська політехніка”

Косарев М. Ю.

аспірант кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів
Національний університет “Львівська політехніка”

Сало Б. І.

аспірант кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів
Національний університет “Львівська політехніка”

ХАРАКТЕРИСТИКА АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОГІСТИКИ В ТОРГІВЛІ

Розвиток інформаційного забезпечення логістичних процесів у торгівлі включає в себе низку ознак, які сприяють ефективному управлінню ланцюгами постачання та забезпечують оптимальну роботу всіх логістичних компонентів. Особливу увагу, на нашу думку, слід звернути на таку ознаку, як автоматизація процесів.

Зростання автоматизації управління складськими, транспортними та іншими логістичними процесами, використання систем автоматизованого збору та обробки даних. На рис. 1 наведено характеристики автоматизація процесів інформаційного забезпечення логістики в торгівлі.

Виконані дослідження дозволяють стверджувати, що автоматизація дає можливість використовувати точні та ефективні методи управління, уникати помилок, які виникають при ручних операціях, та знижує ризик помилок у логістичних процесах. Окрім цього, автоматизація дозволяє: ефективніше використовувати ресурси, такі як працівники, транспорт, простір на складах і т.д.; оптимізувати розподіл завдань та ресурсів, щоб забезпечити максимальну продуктивність; відстежувати в он-лайн режимі місцезнаходження товарів, їх стан, рух та іншу важливу інформацію. Це підвищує прозорість та контроль над логістичними процесами.

Автоматизовані системи швидко адаптуються до змін у попиті, а також до змін в логістичних умовах (наприклад, зміни в маршрутах транспорту або умовах зберігання). Це сприяє швидкій реакції на ринкові виклики. Вони також легко інтегруються з іншими інформаційними системами, такими як системи управління запасами, системи обліку та фінансів, що сприяє взаємодії всіх компонентів ланцюга постачання. Збір та аналіз даних, які надають автоматизовані системи, дозволяє здійснювати детальний аналіз логістичних процесів і вчасно вносити корективи для їх оптимізації.

Рис. 1. Характеристики автоматизація процесів інформаційного забезпечення логістики в торгівлі

Для автоматизації управління складськими, транспортними та логістичними процесами використовують такі продукти, як: SAP Extended Warehouse Management (SAP EWM), яка дозволяє автоматизувати управління складом, оптимізувати простір та ресурси, а також використовує технології, такі як RFID для точного відстеження товарів; Oracle Transportation Management (OTM), яка автоматизує планування та виконання транспортних операцій, допомагає в управлінні маршрутами та витратами на транспорт; Zebra Technologies, яка пропонує різні продукти, такі як сканери штрих-кодів та мобільні термінали, для автоматизованого збору та обробки даних у логістичних процесах; UiPath, яка використовує роботів для автоматизації рутинних задач, таких як обробка даних та взаємодія з різними системами. FourKites, яка дозволяє в режимі реального часу відстежувати рух товарів, оптимізувати маршрути та покращувати видимість ланцюга постачання. Ці продукти допомагають компаніям автоматизувати ключові логістичні процеси, що сприяє підвищенню ефективності, зниженню витрат та покращенню точності управління даними.

Отже, автоматизація логістичних процесів є ключовою ознакою розвитку інформаційного забезпечення в торгівлі, що допомагає підвищити продуктивність, точність та конкурентоспроможність у сучасному бізнесі.

Список літератури

1. Корнєєв, В.В., Матвієнко, Г.А. Виклики та перспективи розвитку фінансового ринку країн ЄС в умовах діджиталізації. *Формування ринкової економіки в Україні*. (2019). 42. 86-98. <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2019.42.o.2941>.
2. Sehedá, S. (2018), "Methodological basis of "development" category: philosophical aspects", *Ekonomika ta derzhava*, 10, 14–22. DOI: 10.32702/2306-6806.2018.10.14.
3. Борисенко, Я. Термінологічний аналіз сутності поняття "розвиток" як економічної категорії. *Наукові перспективи*. (2022). 8(26). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-8\(26\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-8(26)).
4. Нікітенко, К. С. Підприємницька діяльність: аспекти, тенденції і перспективи розвитку в умовах пандемії. *Ефективна економіка*. (2021). 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.12.102.

УДК 338.3

Харченко Т. Б.

к.е.н., доцентка,
доцентка кафедри екологічного
менеджменту та підприємництва,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасна світова спільнота наголошує на необхідності розробки та впровадження в практику діяльності компаній заходів щодо збереження довкілля та покращення екологічного стану територій. Протягом останніх років напрацьовано ряд інструментів щодо протидії кліматичним змінам на світовому рівні. Одним з них є Паризька кліматична угода – документ, який був прийнятий в грудні 2015 року на 21-й конференції сторін рамкової конвенції ООН зі зміни клімату. Її мета – перейти від нарощування до скорочення викидів парникових газів і досягти балансу між джерелами й поглиначами газів у другій половині XXI століття. Ще однією амбітною угодою є концепція Європейського зеленого курсу, яка є пакетом системних політичних рішень для переходу європейського континенту до кліматичної нейтральності до 2050-го року та розвитку справедливого суспільства. Європейський зелений курс це амбітна програма дій щодо ефективного споживання ресурсів, озеленення інвестицій, скорочення викидів парникових газів та справедливої трансформації для сталого розвитку та збереження довкілля. Україна також прагне інтеграції до Європейського простору, відповідно на неї теж поширюються амбіції Європейського зеленого курсу. Отже, Україна має намір скоротити викиди парникових газів на 65% до 2030 року, а не пізніше 2060 року досягти кліматичної нейтральності. Про це президент України Володимир Зеленський заявив на кліматичній конференції ООН у Глазго в жовтні 2021 року [1].

Термін “екологічна логістика” є відносно новим для української логістичної сфери. На думку [2] “зелена логістика” – це логістика, що є не тільки екологічною, але і часто соціально дружньою та економічно ефективною, тому сприяє формування логістичних екологічних та економічно ефективних систем.

Транспорт – одне з основних джерел забруднення атмосфери. Кожен автомобіль при згорянні 1 кг бензину використовує 15 кг повітря, зокрема, 5,5 кг кисню. При згорянні 1 т пального в атмосферу викидається 200 кг окису вуглецю. На частку автотранспорту припадає близько 55% шкідливих надходжень загального обсягу, що включають понад 200 різних сполук [3]. Додатковим стимулом в екологізації логістики є зростання цін на енергоносії, тому за рахунок цього компанії звертають увагу на енергію і ресурси які вони використовують та на викиди які утворились в процесі використання. Зниження негативних екологічних наслідків

транспортування вантажів може бути досягнуто завдяки використанню більш екологічних видів транспорту [4], але несе екологічні небезпеки, пов’язані з шумами, діяльністю інфраструктурних пунктів, дезінфекцією вагонів, покриттям ґрунту пилом, металевою стружкою тощо. Таким чином, у руслі екологізації операцій з доставки вантажів важливе значення має оптимальна комбінація видів транспорту, зокрема, застосування технологій мультимодальних перевезень, які здебільшого орієнтовані на зменшення частки автомобільного транспорту і, до того ж, є на 15–18% дешевшими. Дійовими можуть стати і такі рішення транспортної логістики, як оптимізація маршрутів перевезення, зменшення кількості транспортних операцій шляхом повного і попутного завантаження, консолідації вантажів, використання транспортних засобів з вищим рівнем екологічності двигунів, високоякісного пального тощо.

Окрема група логістичних рішень екологічного спрямування у виробництві пов’язана з управлінням матеріальним потоком продукції, що вже була у використанні. Ці логістичні операції відносяться до так званої реверсної, або зворотної, логістики і передбачають встановлення економічного розміру партій, сортування, управління запасами та переміщення таких матеріальних цінностей. Вторинне використання відходів у ряді країн ЄС (Німеччині, Франції, Швеції та ін.) є правовим обов’язком, якщо воно виправдане з економічної та екологічної точок зору. Подібними інтегрованими системами збирання і переробки вже спожитої продукції охоплено майже 90% відходів [5].

Серед екологічних перспектив розвитку логістики доцільно зазначити: використання енергозберігаючих технологій (утеплення складів, використання вітрових турбін і сонячних панелей); оптимізація запасів; використання екологічних пакувальних засобів; організація системи їх повернення, сортування і переробки тощо.

Забезпечення екологізації господарської діяльності можливо досягнути шляхом посилення кооперації між учасниками логістичних ланцюгів, яка проявляється, наприклад, у субсидуванні, пільговому кредитуванні, наданні державою дозволів та ліцензій тим логістичним операторам, діяльність яких відповідає критеріям екологічності. Взаємодія безпосередніх учасників ланцюга постачання, як правило, передбачає спільне фінансування або залучення коштів інвесторів у технологічні та інноваційні рішення щодо екологізації логістичних процесів.

Список літератури

1. Зелена логістика: як прискорити шлях до кліматичної нейтральності. URL: <http://surl.li/nblyl> (дата звернення: 10.11.2023)
2. Krzysztof Zowada. Green Logistics: The Way to Environmental Sustainability of Logistics. Empirical Evidence from Polish SMEs. 2020. Vol. 9. no. 4. P. 231.
3. “Автомобільний ринок ЄС продовжує відновлюватись. URL: <http://surl.li/nblxg> (дата звернення: 05.11.2023)
4. Мазаракі А.А., Харсун Л.Г. Розвиток логістичної системи України: екологічні виклики. *Економіка України*. 2018. №9 (682). С. 3-13
5. Повторне сортування відходів: у Німеччині повертають у корисних обіг дві третини відходів. URL: <http://surl.li/nblxz> (дата звернення: 14.11.2023)

УДК 334.722-043.86

Доцюк С. О.
аспірантка третього року навчання
кафедри економіки та
підприємницької діяльності,
Вінницький національний аграрний університет

ТЕОРЕТИКО-ЕВОЛЮЦІЙНІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключовим фактором стійкого економічного зростання України є розвиток підприємництва, інтегрованого в європейську та світову економіку, що потребує ґрунтовного розуміння його економічної сутності та змісту.

Теорія підприємництва виникла у Франції і Німеччині. Доречно згадати, що її засновники Річард Кантільон та Жан Батист Сей самі були підприємцями.

Уперше поняття “підприємець” у науковий обіг ввів Р. Кантільон. Відтоді розуміння сутності цього явища знаходиться у постійному розвитку, в процесі якого виявляються нові характеристики, функції, форми та способи застосування. Він розумів підприємство як особливу економічну функцію і підкреслював елемент ризику, який завжди був властивий підприємству.

Р. Кантільон визначав підприємця як людину, яка за певну ціну купує засоби виробництва, щоб виробити продукцію і продати її з метою отримання доходів, і яка, беручи на себе зобов’язання за видатками, не знає, за якими цінами може здійснитися реалізація. До підприємців він відносив людей із нефіксованим прибутком (ремісників, купців, селян та ін.), тобто тих, хто зайнятий економічною діяльністю в умовах нестабільності та непередбачуваності цін [4, с. 11].

Жан Батист Сей далі розвинув погляди Р. Кантільона та стверджував, що підприємець як економічний агент повинен шукати найбільш результативні та фінансово привабливі шляхи використання продуктивних сил у відтворювальному циклі “вихідні ресурси – товар – дохід” [6, с.7].

В подальшому вчення про підприємство став розвивати Адам Сміт. Його підприємці були фактично пасивними та обережними, що пристосовувалися до обставин. А. Сміт не розрізняв капіталіста як постачальника “акцій” підприємства та підприємця як кінцевого споживача [1]. Більша частина економістів того часу не підтримувала погляди А. Сміта.

Досить слушною є думка американського економіста та засновника Чиказької економічної школи Френка Найта, який вважав підприємця ключовою фігурою в ринковій економіці. Ф. Найт стверджував, що розмір прибутку за різних невизначеностей буде залежати від здатності підприємця боротися з невизначеністю. Підприємство розглядав як особливу поведінку, за допомогою якої є можливість об’єднати інновації, допустимі ризику та діяльність.

Позиція Йозефа Шумпетера відрізняється від попередників. Адже він вважав, що підприємництво не пов’язується з ризиком, оскільки підприємець не є власником факторів виробництва, а купує виробничі ресурси за рахунок кредиту, який йому надають капіталісти, які й ризикують власним капіталом [9].

Також Й. Шумпетер прирівняв підприємництво до концепції інновацій. Він зазначив, що підприємець є новатором, який реалізує зміни на ринку, створюючи нові комбінації. Ці нові комбінації можуть набувати кількох форм: створення нового товару або покращення його якості; запровадження нового методу виробництва; відкриття нового ринку; отримання нового джерела ресурсів, нових матеріалів або їх частин; створення нової організації [7, с. 21].

Сучасне трактування підприємництва досить різноманітне. Тому, підприємництво доречно розглядати не як незмінне поняття, а як динамічне, що розвивається, постійно змінюється і наповнюється новим змістом. У таблиці 1 згруповано погляди вітчизняних науковців щодо пізнання сутності підприємництва.

Таблиця 1

Виклад змісту і характеристик підприємництва вітчизняними науковцями

Автор	Думка автора
Г.М. Калетнік, Т.В. Коломієць [5, с. 14]	Функціонування та розвиток підприємництва, зокрема й аграрного, у сучасному економічному просторі значно залежить від можливості швидкої та ефективної адаптації до умов середовища.
О.І. Шкірко [8, с. 51]	Підприємництво – це заснована за власні кошти і на власний ризик діяльність суб’єкта господарювання, яка здійснюється з метою отримання прибутку та є основою розвитку інноваційної діяльності і ринкової економіки в країні.
Г.П. Болотов, Ж.В. Дерій, О.Б. Семченко [2, с. 16]	Підприємництво можна визначити як господарську діяльність суб’єктів, яка є цілеспрямованою, ініціативною, де головним суб’єктом є підприємець, який раціонально поєднує фактори виробництва та реалізовує нові можливості з метою одержання підприємницького доходу.

Юридичне визначення статусів підприємництва як організаційної форми господарювання закріплено положеннями Господарського Кодексу України (стаття 62), у якому відзначено формальні ознаки підприємства, відповідно – це “самостійний суб’єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб’єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами” [3].

Висновки. Отже, невід’ємними елементами підприємництва є підприємницька ініціатива, самостійність прийняття управлінських рішень, відповідальність, новаторство та ризик. Для суб’єктів підприємницької діяльності ризик – це можливість неповернення коштів, витрачених на виробництво та реалізацію продукції. Ступінь прояву кожного з елементів підприємництва у різні періоди часу може бути різним, залежно від умов здійснення підприємницької діяльності.

Список літератури

1. Landström H., Benner M. Entrepreneurship research: a history of scholarly migration. Historical foundations of entrepreneurship research. 2010. P. 15-45.
2. Болотов Г.П., Дерій Ж.В., Семченко О.Б. Генеза та розвиток теорій підприємництва. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. 2011. № 4 (54). С. 7-16.
3. Господарський кодекс України : від 16.01.2003 р. № 436-IV (із змінами). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/436-15> (дата звернення: 20.02.2018 р.).
4. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
5. Калетнік Г. М., Коломієць Т. В. Підвищення ефективності функціонування підприємств АПК на основі формування і використання інтелектуального капіталу. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2020. № 4. С. 7-19
6. Підприємництво : підручник / І. В. Гонтарева. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 392 с.
7. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми : ВТД “Університетська книга”, 2018. 572 с.
8. Шкірко О.І. Сутність та поняття підприємництва в Україні. Проблеми системного підходу в економіці. 2017. № 6 (62). С. 48-52.
9. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з англ. В. Старка. Київ: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2011. 242 с.

УДК 338.2

Сивий В. Ю.
здобувач другого рівня вищої освіти,
Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах трансформації ринкової економіки, які склалися за сучасних умов, аналіз конкурентоспроможності підприємства стає об’єктивно необхідним, так як в конкурентній боротьбі при всій її масштабності, динамізмі і гостроті виграє лише той виробник, хто систематично аналізує і намагається підвищити свої конкурентні позиції.

Конкуренція – найважливіша складова механізму функціонування компанії на ринку. З посиленням конкуренції краще використовується потенціал суспільства, раціоналізується поведінка суб’єктів підприємницької діяльності [2]. В розрізі цього, детальне вивчення сутності та факторів діагностики конкурентоспроможності сьогодні стає одним з пріоритетних етапів маркетингових досліджень.

Конкурентоспроможність в загальному розумінні – це ступінь економічного суперництва окремих виробників продукції, що направлене на задоволення їх потреб, забезпечення найвигідніших умов виробництва, просування та збуту товару, підвищення прибутковості та результативності господарської діяльності тощо.

На відміну від традиційної поведінки виробника, коли центром утворення прибутку сприймалось саме підприємство, в орієнтованому на конкурентоспроможність – центром прибутку стає продукт або послуга, що реалізується споживачам.

Це означає, що [1]:

- на першому місці у виробника продукції стоїть задоволення потреб саме споживача, а не потреб лише власних;
- виготовляється і продається те, на що є попит, а не те, що вдасться виробити;
- головна увага приділяється не зниженню витрат виробництва, а перш за все, врахуванню потреб існуючих та потенційних покупців;
- планування – довгострокове, а асортимент продукції – широкий.

Основними завданнями підприємства, яке орієнтується на поліпшення своїх конкурентних позицій, в такому випадку стають [3]:

- інформування споживачів (переважно на етапі виведення товару на ринок);
- створення переконання споживачів у властивостях товару (найбільшої ваги набувають на етапі зростання);
- нагадування про товар (доцільне на етапі зрілості);
- формування іміджу (реклама).

Становлення та підтримання політики конкурентоспроможності – це складний управлінський процес, який необхідно уважно дослідити, ретельно підготувати, якісно впровадити та постійно контролювати. Зокрема, результати дослідження, які були отримані на етапі планування зазначеної діяльності, допомагають побачити більш детальну інформацію за такими напрямками [5]:

- особливості поведінки цільової аудиторії;
- отримання зворотного зв'язку від цільової аудиторії щодо товарів чи послуг (рівень лояльності, задоволеності, побажання щодо удосконалення якості продукції);
- проведення порівняльного аналізу конкурентів (рівні прихильності та лояльності клієнтів);
- визначення недоліків в процесі реалізації комунікацій.

Керівники підприємств, аби досягти максимального для себе ефекту від реалізації обраної конкурентної стратегії, повинні дотримуватись наступних умов [4]:

- необхідність тісного зв'язку цілей своєї участі у налагодженні зв'язків із цільовою аудиторією і цілей маркетингу;
- можливість обрання для встановлення комунікацій найліпшого місця і часу, складу цільової аудиторії;
- раціональне планування всіх організаційних процедур;
- необхідність у встановленні сприятливого рівня цін на продукції проти цін конкурентів (правильне співвідношення ціни з якістю);

- правильний відбір персоналу, який займається маркетинговою комунікаційною діяльністю (грамотно визначити кількість, склад, фахову підготовку, здатність до активної співпраці з цільовою аудиторією);

- забезпечення якісного рівня усіх запланованих заходів.

Реалізація даних умов дозволяє підвищити якість політики збільшення конкурентних переваг і буде сприяти зростанню рівня задоволеності цільової аудиторії.

Бачимо, що ситуація на ринку за останні роки кардинально змінилася. Зокрема, це обумовлено впливом світової економічної кризи, нестабільною політичною ситуацією, активним розвитком Інтернет – технологій та іншими факторами. Популярні ще вчора маркетингові інструменти дослідження конкурентного середовища сьогодні стали цілком неефективними, а перед більшістю керівників підприємств постала необхідність впровадження нових ринкових стратегій щодо вивчення діяльності конкурентів, оптимізації методів формування товарних асортиментів та ціноутворення на ринку [2].

Разом з тим кожний товар і кожна послуга мають бути наділені властивостями, які цікаві для споживачів – яскравий дизайн, довговічність, надійність, унікальні функції та можливості – тобто наділені певною якістю. Поняття “якість” в широкому розумінні – це ті властивості товару чи послуги, за якими споживач їх обирає серед різноманітної конкурентної продукції та робить висновок про їх переваги [1].

Таким чином, сьогодні на ринку лише те підприємство має можливість стати лідером, яке не лише “набуде” нових споживачів, а й спроможне “вдержати” старих. Тому, перш за все, питання удосконалення сервісу є найбільш “болючим” для кожного виробника, а визначення ціни - чи не найважчим завданням управління конкурентоспроможністю (адже ціни на асортимент необхідно встановлювати такі, аби потенційний споживач мав можливість купити товар, а підприємство отримати вигоду – тобто прибуток).

Список літератури

1. Берестецька О.О. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 1. С. 141-150. <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.01.141>.

2. Василькова Ю.К., Олійник Н.М. Теоретичний базис конкурентоспроможності підприємства. *Економічний простір*. 2018. № 129. С. 153-163.

3. Голда Н. Конкурентоспроможність підприємств у контексті сталого розвитку. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2 (25). С. 602-609. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21gnmksr.pdf>.

4. Красняк О.П. Конкурентоспроможність та конкурентні переваги підприємств в сучасних ринкових умовах. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2019/42.pdf.

5. Олійник Н., Бурик Ю. Конкурентоспроможність підприємства як визначальна характеристика ефективності його функціонування. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2018. Вип. 2 (19). С. 3-12. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18onmejf.pdf>.

УДК 330.332

Колганова М. М.

студентка 3 курсу за спеціальністю 051,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Литвиненко К. Г.

студентка 3 курсу за спеціальністю 051,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ФІНАНСУВАННЯ СТАРТАПІВ

Вибір фінансування на ранній стадії розвитку стартапу – не розкіш, а необхідність. Спочатку підприємець моніторить можливі варіанти отримання фінансування, такі як “друзі”, “сім’я” або “банківський кредит”. Також це може означати вибір між одним з двох основних варіантів залучення коштів в стартап – венчурне фінансування або кошти від бізнес-ангела.

Бізнес-ангел фінансує новий бізнес, пропонуючи капітал для запуску стартапу або розширення існуючої компанії. Багато хто з ангелів має річний дохід у розмірі \$200 000 або навіть менше. Вони інвестують в стартапи з метою отримати більш високого прибутку, ніж можна було б отримати вклавши кошти в акції, облігації або ринок нерухомості. [2]

Плюси ангельського інвестування.

—Ангели добре підходять багатьом стартапам – суми їх інвестування від \$ 25 тис. до \$ 1, 5 млн.

—Вони доступні. Бізнес-ангелом може бути, наприклад, Ваш сусід. У більшості міст є навіть групи бізнес-ангелів.

—Як правило, Ангели швидко здійснюють due diligence проекту і інвестують “однією сумою”.

Мінуси ангельського інвестування.

—Ангели очікують від проекту високої прибутковості – 25% і більше.

—Ангели, як правило, шукають не дуже ризикові стартапи і рідко інвестують повторно в один і той же проект.

—Ангел може претендувати на участь у процесі прийняття ключових рішень у Вашій компанії.

—Венчурні капіталісти інвестують в компанії-початківці, які пропонують можливість отримання прибутку, але не гарантують цього. Їх інвестиційні ставки, як правило, вищі, ніж у бізнес-ангелів, і вони беруть на себе консультативну та управлінську роль у проекті. [3]

Плюси венчурного інвестування.

— У венчурних капіталістів набагато глибші кишені, ніж у бізнес-ангелів. Середня сума їх інвестицій коливається в рамках від \$ 500 тис. до \$ 5млн.

— Більшість венчурних фірм пропонують стартапам кваліфікованих і досвідчених консультантів, які можуть допомогти у розвитку молодій компанії. Венчурні капіталісти дуже зацікавлені у Вашому успіху, тому що в цьому, відповідно, їх матеріальна вигода теж.

— У них багато друзів з такими ж “глибокими кишенями”, яких вони теж можуть підключити до процесу інвестування Вашого проекту.

Мінуси венчурного інвестування.

— Венчурні капіталісти очікують досить велику віддачу на кожен вкладений долар. Це очікування набагато більше, ніж у бізнес-ангела – до 50% на рік

— Досить довгий процес due diligence. Він може тривати від 6 місяців до 1 року. Жартують, що потрібно мати терпіння ангела, щоб дочекатися рішення венчурного інвестора.

— Між сумою інвестицій і об’ємом контролю у випадку з венчурним інвестором існує прямо пропорційна залежність. Вони багато інвестують і, відповідно, хочуть багато контролю в компанії. Тут стартаперам потрібно бути досить обережними. Є ризик втратити контроль над своєю компанією. [1]

Отже, фінансування стартапів є критичним етапом їх розвитку, і вибір джерела фінансування на ранній стадії може визначити подальший успіх або невдачу. У розгляді фінансових опцій для стартапів розглядаються два основних варіанти: ангельське і венчурне фінансування. У кожного варіанту є свої переваги та недоліки, і вибір залежить від конкретних потреб та цілей стартапу.

Список літератури

1. Інвестиції URL: <https://hugs.ua/blog/types-of-investments/> (дата звернення: 14.11.2023).

2. Інвестування від ангелів і венчурний капітал : за і проти. URL: <https://startupline.com.ua/startups/venture-capital-angelic-investment> (дата звернення: 08.11.2023).

3. Хто такі “бізнес-ангели” і як вони можуть допомогти у залученні коштів для вашого проєкту? URL: <https://www.prostir.ua/?news=hto-taki-biznes-anhely-i-yak-vony-mozhut-dopomohty-u-zaluchenni-koshtiv-dlya-vashoho-projektu> (дата звернення: 10.11.2023).

СЕКЦІЯ 6

SECTION 6

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА
DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR,
SOCIAL ECONOMICS AND POLICY

УДК 331.5-053.6(470+571-651.1)(477)

Балан О. Д.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економіки,

Белогурова А. Ю.

студентка економічного факультету

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

В умовах повномасштабного вторгнення рф на територію України, молодь стикається зі значними труднощами у пошуках роботи та стабільної зайнятості. Ця ситуація виникає через комплексну дію різних факторів, які впливають на економічну, соціальну та політичну сфери країни. Зниження економічної активності в регіонах, закриття підприємств та руйнування інфраструктури суттєво ускладнюють пошуки роботи для молоді. Багато молодих людей, які тільки починали свою кар'єру, втратили свої робочі місця або не можуть знайти нові.

Додатковою і суттєвою проблемою є міграція молоді. Багато українських молодих людей виїжджають за кордон у пошуках безпеки та кращих можливостей для заробітку, замість того, щоб вкладати свій потенціал у вітчизняний розвиток, молодь змушена шукати можливості за кордоном. Це призводить до втрати кваліфікованих кадрів і має великий вплив на розвиток країни у довгостроковій перспективі. Діючі державні програми не носять системного і масового характеру [1], а отже не ефективні та не достатні для вирішення всіх викликів у аналізованій сфері.

Пошук роботи для молоді в Україні був досить складним через ряд об'єктивних чинників вже до вторгнення рф. Однак, ця проблема поглибилася внаслідок повномасштабних військових дій, який призвів до закриття підприємств, зниження виробництва та збільшення безробіття [2]. Безумовно, що міграційні процеси мають свої позитивні моменти, але також створюють великі втрати для економіки України, втрачаючи свої найкращі кадри. Згідно з інформацією від Державної служби зайнятості, на 1 серпня 2023 року статус “безробітний” мали 112,3 тисячі осіб. З цієї кількості, 23,9 тисячі (22%) осіб були віком до 35 років, що вказує на значну присутність молодих безробітних. Це також означає, що 1,8 тисячі (2%) з безробітних були випускниками навчальних закладів і не мали жодного попереднього досвіду роботи. Більше половини молодих працездатних осіб, які вже знайшли роботу, працюють не за своєю професією, що вказує на необхідність покращення взаємодії між ринком праці і системою освіти [2].

Таблиця 1

Динаміка чисельності безробітних за віковими групами*

Роки	Категорії безробітних		
	вікова група, років	чоловіки, тис. осіб	жінки, тис. осіб
2021	15 - 24	6,1	11,2
	25 - 29	10,4	17,4
	30 - 34	14,7	26,2
2022	15 - 24	5,2	10,2
	25 - 29	8,2	15,3
	30 - 34	12,7	22,8
2023	15 - 24	1,3	4,4
	25 - 29	1,6	5,8
	30 - 34	2,8	9,3

*Складено автором за даними [2]

Аналізуючи дані таблиці 1 можна зробити висновок, що загальна кількість безробітних за аналізований період серед жінок була вищою, ніж серед чоловіків в усіх вікових групах. Загальна кількість безробітних чоловіків і жінок зменшилася, що може свідчити про певні поліпшення на ринку праці, але більш глибокий та детальний аналіз даної проблеми засвідчує, що відбувся значний відтік продуктивного населення в результаті масової зовнішньої міграції. Так за різними аналітичними даними станом на червень 2023 року за кордоном перебували понад 8 млн українців (а це майже 20% від всього населення) і цей показник продовжує рости [3, 4]. У всіх вікових групах кількість безробітних знизилася протягом розглянутого періоду, особливо помітною є зменшення безробіття серед молоді (15-24 роки), де зменшення кількості безробітних чоловіків і жінок було найбільшим.

Для вирішення цих проблем потрібні системні комплексні заходи з залученням іноземних партнерів та активно працювати над створенням сприятливих умов для зайнятості молоді. Це включає в себе створення ефективної системи соціального захисту, надання можливості дітям і молоді отримати освіту в Україні, зокрема тим, котрі нині перебувають за межами країни, розробку програм підтримки для безробітних молодих людей, створення системи мотивації повернення в Україну, підвищення якості освіти та надання можливостей для професійного зростання, а також підтримку підприємництва та інновацій. Звичайно, що вирішення проблем молоді потребує негайного вирішення, та все ж передусім всі ресурси країни потрібно спрямувати на забезпечення сил оборони для отримання безумовної перемоги над ворогом.

Список літератури

1. Міністерство молоді та спорту України. (2023). Програми та ініціативи для молоді в Україні. Київ, 2023. URL: <https://mms.gov.ua>.
2. Аналітична та статистична інформація. Державна служба зайнятості України. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/view>
3. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Максева. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022.
4. Міграція та соціально-політичні настрої під час повномасштабної війни Росії проти України - дванадцята хвиля дослідження (жовтень 2022 р.). Gradus, Advanter. URL: https://gradus.app/documents/317/Gradus_EU_wave_12_UA.pdf

УДК 657.1

Бурак М. П.

аспірант

кафедра обліку та аналізу

Національний Університет “Львівська політехніка”

ЗМІНИ В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ЗА ПІВТОРИ РОКИ ПОВНОМАШТАБНОЇ ВІЙНИ

17.06.2022 р. набрав чинності Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність” щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки” від 31.05.2022 р. № 2285-IX.

Починаючи з 1 січня 2023 року діятимуть нові поправки до Закону №2258-VIII, зокрема звіт незалежного аудитора та звіти з інших обов'язкових завдань можна оформляти як у паперовій формі, так і в електронній формі. Ключовим є те, як саме підписана фінансова звітність клієнтом. Якщо вона паперова, то звіт аудитора має бути також паперовим. Якщо з дотримання вимог чинного законодавства про електронні документи та електронний документообіг, то аудиторській звіт може бути в електронній формі з нанесенням ЕП та ЕЦП. Формат звітності та звіту є обумовлена у договорі на аудит.

Що стосується статусу аудитора то прибрана заборона займатися аудиторам іншими, не сумісними з аудиторською діяльністю, видами підприємницької діяльності. Ця норма дійсно була неоднозначною. Але також заборонено керівнику аудиторської фірми бути керівником іншої юридичної особи, що здійснює підприємницьку діяльність за видами, не сумісними з аудиторською діяльністю. Тобто така норма залишилася обмежувальною для керівників-аудиторів. Але які види є несумісними з аудиторською діяльністю, цей Закон визначення не дає.

Врегульовано, що аудитором не може бути той, чия реєстрація у реєстрі аудиторів протягом останнього року була скасована. Раніше це правило діяло лише для судимості, корупції та за подання до реєстру недостовірної інформації. Це дозволить виключати з реєстру тих аудиторів, до яких протягом 2-х років поспіль застосовувалося стягнення 3 і більше разів або накладалися адміністративні стягнення за порушення вимог Закону №2258-VIII двічі протягом 12 календарних місяців. Повернутися в аудит виключена з реєстру особа може після підтвердження кваліфікаційної придатності (заново здавши кваліфікаційний іспит).

Значно додав тексту пункт про заборону одночасно з аудитом надавати підприємствам, що становлять суспільний інтерес, окремих неаудиторських послуг. До нових обмежень додалися:

- розрахунки податків, інших обов'язкових зборів та платежів, представництво юридичних осіб у спорах із зазначених питань;

- надання консультаційних послуг з питань оподаткування, а також, у разі, коли допомога суб'єкта аудиторської діяльності не вимагається законодавством, послуг з визначення державних дотацій та податкових пільг;

- послуги, що передбачають участь у процесі прийняття управлінських рішень або виконання будь-яких функцій з управління підприємством;

- розробка та впровадження інформаційних систем, процедур внутрішнього контролю або процедур з управління ризиками;

- актуарні послуги;

- послуги внутрішнього аудиту;

- просування акцій; торгівля чи підписка на акції.

Досить цікавим є вислів “допомога суб'єкта аудиторської діяльності”, який підвішений сам по собі в нормі Закону №2258-VIII і по суті така допомога може розповсюджуватися на будь-який неаудиторський сервіс, якщо він не вимагається законодавством. То ж нижче наведені правила будуть актуальними для всіх неаудиторських послуг, які аудиторська фірма надає клієнту з обов'язкового аудиту, який є підприємством, що становить суспільний інтерес.

Надання консультаційних послуг з питань оподаткування, а також, у разі, коли допомога суб'єкта аудиторської діяльності не вимагається законодавством, послуг з визначення державних дотацій та податкових пільг, актуарних послуг, є можливим, якщо:

- такі послуги не впливають прямо або мають несуттєвий вплив окремо або в цілому на фінансову звітність, що підлягає аудиту;

- оцінка впливу на фінансову звітність, що підлягає аудиту, належним чином задокументована та пояснена у додатковому звіті, що направляється аудиторському комітету замовника;

- суб'єкт аудиторської діяльності дотримується принципів незалежності.

Незалежний суб'єкт аудиторської діяльності для проведення перевірки річної фінансової звітності Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю повинен відповідати таким вимогам:

1) наявність досвіду з проведення обов'язкового аудиту фінансової звітності підприємств, які складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності, у суб'єкта аудиторської діяльності, ключового партнера з аудиту та аудиторів, які безпосередньо залучатимуться для проведення перевірки фінансової звітності Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю;

2) відсутність у суб'єкта аудиторської діяльності існуючого та/або потенційного конфлікту інтересів і загроз незалежності під час проведення перевірки річної фінансової звітності Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю.

Список літератури

1. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>;

2. Огляд законодавчих змін в аудиторській діяльності під час війни : [сайт]. URL: https://buh.ligazakon.net/analitycs/215598_oglyad-zakonodavchikh-zmn-v-auditorsky-dyalnost-pd-chas-vyni;

3. Закон про аудиторську діяльність зазнав змін: [сайт]. URL: <https://medoc.ua/blog/zakon-pro-auditorsku-dijalnist-zaznav-zmin>;

Горбатий А. З.

аспірант кафедри обліку та аналізу
Національний університет “Львівська політехніка”

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Облікова політика підприємства визначає метод бухгалтерського обліку, що дозволяє використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя. Це є ключовим інструментом оптимізації оподаткування, дозволяючи законними методами зменшити податкові зобов'язання та знизити рівень податкового навантаження на підприємство.

Облікова політика самостійно розробляється підприємством відповідно до НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [1] і знаходить своє формальне закріплення в наказі або положенні про облікову політику.

Облікова політика суб'єкта господарювання важлива для формування основних показників діяльності, впливаючи на собівартість продукції, податки, прибуток і фінансовий стан підприємства в цілому. Елементи облікової політики, які найбільше впливають на аналітичні показники та фінансову звітність, включають модель оцінки основних засобів, спосіб оцінки вибуття запасів і метод нарахування амортизації.

Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [2] вказують на ключові елементи, які повинні входити до положення про політику бухгалтерського обліку підприємства. До них входять методи оцінювання вибуття запасів, регулярність розкриття середньозваженої собівартості, облік транспортно-заготівельних витрат, методи амортизації, оцінка необоротних активів та інші важливі аспекти. Ці елементи визначають структуру та методи бухгалтерського обліку, включаючи класи рахунків, підходи до переоцінки активів, резерву сумнівних боргів, забезпечень витрат та платежів у перспективі. Також важливо враховувати аспекти якості і суттєвості інформації, регулярність встановлення відстрочених податкових активів та зобов'язань, проведення інвентаризації та інші аспекти управління фінансовою діяльністю підприємства.

Для того, щоб політика бухгалтерського обліку стала не лише формальним елементом системи, але і інформаційною основою для управлінських рішень, важливо провести аналіз умов діяльності суб'єкта господарювання, організаційної структури, фактичного стану бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві. Визначення мети ефективної облікової політики дозволить досягти раціоналізації грошових потоків та оптимізації інвестиційної привабливості підприємства.

Позитивна облікова політика має серед своїх основних цілей раціоналізацію грошових потоків та оптимізацію інвестиційної привабливості підприємства. Важливо створювати таку політику, коли компанія входить на нові ринки, впроваджує інновації та шукає додаткові фінансові ресурси.

Наказ про облікову політику є важливим документом, що надає підприємству можливість організувати фінансовий облік з метою максимального впливу на фінансові результати. Це сприяє підвищенню платоспроможності підприємства та уникненню конфліктів з податковою службою під час перевірок на дотримання податкового законодавства.

Розробка та реалізація облікової політики є практичними аспектами фінансового обліку в суб'єктів господарювання. Обґрунтований вибір облікової політики дозволяє підприємству законним шляхом оптимізувати податкові зобов'язання,

впливаючи на фінансову стійкість підприємств. Саме тому позитивна облікова політика стає інструментом, який дозволяє ефективно використовувати податкові переваги та зменшувати податкове навантаження на підприємство.

Отже, облікова політика виступає ключовою ланкою, яка поєднує систему менеджменту і процес бухгалтерського обліку, підкреслює важливість ролі бухгалтера-аналітика в управлінні, де він бере участь у формуванні показників бухгалтерської чи фінансової звітності, податкових декларацій, та у прийнятті управлінських рішень.

Список літератури

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”: Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73– URL: <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/>

2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства. Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013. № 635. URL: <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/>

УДК 657.1

Демський В. І.

аспірант, кафедри обліку та аналізу,
Національний Університет “Львівська політехніка”

СУТНІСТЬ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Процеси глобалізації, інтернаціоналізації й транснаціоналізації світової економіки сприяли зростанню ролі логістики як дієвого інструменту підвищення ефективності й конкурентоспроможності підприємств на ринках товарів і послуг, а також призвели до формування міжнародних транспортних коридорів, глобальних та регіональних ланцюгів постачання, потужних логістичних кластерів та альянсів.

Логістика має все більший вплив на формування структури національної економіки, визначаючи її профіль і ступінь залученості до глобальних логістичних мереж. Зростання попиту на логістичні рішення сприяло активному розвитку ринку логістичних послуг і появи нових бізнес-моделей діяльності їх постачальників.

Теоретичні та практичні положення обліку й аналізу логістичною діяльністю досліджували такі науковці: А. Г. Богач, Р.Ф. Бруханський, О. М. Головащенко, Дж. Гескетт, В. А. Дерій, З.-М. В. Задорожний, Н. Я. Зарудна, В. Зійм, М. О. Данилюк, К. Друрі, О. І. Карий, І. Кобаясі, П. Конверс, Я. Д. Крупка, Д. Ламберт, А. В. Левкович, І.Р. Лукановська, Г. Льюїс, П. Мерфі, Є. В. Мних, В. Ф. Палій, А. А. Пилипенко, О. Б. Пугаченко, М. С. Пушкар, Л. В. Сачинська, В.В. Сопко, О.М. Сохацька, П.Л. Сук, та інші. Аналіз праць науковців свідчить про досягнення значних позитивних наукових результатів з досліджуваної проблематики. Проте поза увагою залишаються перспективи поліпшення організації і методики обліково-аналітичного відображення логістичної діяльності у контексті діджиталізації, роботизації соціально-економічних процесів й трансформації внутрішніх і зовнішніх ринків тощо.

Функціональний підхід передбачає розгляд логістики як функції менеджменту. Серед функцій менеджменту науковці виокремлюють: ключові (управління

закупівлями, транспортування, управління запасами, управління замовленнями, управління виробництвом, ціноутворення тощо) та підтримуючі (складування, вантажопереробка, захисне пакування, забезпечення повернення товару, забезпечення запасними частинами, сервісне обслуговування, збір зворотних відходів) [1]. Процесне трактування логістичної діяльності позиціонує логістику як сукупність господарських процесів, що потребують ефективного управління: постачання, складування, виробництво, реклама, збут. Системне розуміння логістики визначає необхідність її ідентифікації як підсистеми менеджменту підприємства.

Усі три підходи до розуміння логістичної діяльності пов'язують її з системою управління господарською діяльністю суб'єктів господарювання. Логістична система підприємства формує унікальне інформаційне середовище взаємодії з контрагентами. Основу інформаційного поля логістики становить бухгалтерський облік, який є генератором економічної інформації про фінансово-господарські процеси. Завдання бухгалтерського обліку логістичної діяльності полягає у наданні інформаційного супроводу управління матеріальними потоками та формуванні інформаційного базису забезпечення комерційного компромісу (укладання та виконання договорів). Окрім традиційного облікового відображення логістичних доходів і витрат перед системою бухгалтерського обліку ставиться завдання щодо комунікаційної координації з іншими підрозділами підприємства.

Логістика – це управління потоком товарів між точкою відправлення і пунктом споживання. Вона позиціонує ланцюжок поставок від виробника до споживача як новітню систему управління господарською діяльністю підприємства. На кожному з етапів трансформації права власності на матеріальні цінності та їх фізичне переміщення супроводжується появою витрат, які називаються логістичними. Логістична концепція розвитку підприємства орієнтується на мінімізацію витрат на організацію руху та зберігання матеріальних цінностей, починаючи від вибору постачальника сировини і завершуючи доставкою продукції з постпродажним обслуговуванням споживача [2, 3].

Таким чином, розвиток логістики як науки і практики відбувався еволюційно з адитивним додаванням функціональних характеристик, що визначає дефініційне позиціонування логістичної діяльності як поєднання функціонального, процесного та системного підходів при оптимізаційному управлінні матеріальними, грошовими та інформаційними потоками у рамках господарського циклу “збут – постачання – виробництво – збут” з метою досягнення синергетичних ефектів в менеджменті організацій та обслуговуванні клієнтів.

Список літератури

1. Грицишин А. В., Задорожний З.-М. В. Логістичні витрати та їх класифікація. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. №2(84). С. 109-117.
2. Сопко В.В. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства. *Вчені записки Університету “КРОК”. Серія “Економіка”*. - 2017. - Вип. 47. - С. 116-121.
3. Вигівська І., Ягнич К. Бухгалтерський облік в управлінні транспортною логістикою: організаційні положення. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. N 3(44). С. 14-17.

УДК 657

Ковальчик Т. М.
асп. кафедри обліку та аналізу
Національного університету “Львівська політехніка”
Науковий керівник:
Воськало Н. М.
к.е.н., доц. кафедри обліку та аналізу

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Динамічність розвитку вітчизняної економіки у процесі ринкових трансформацій диктує свої умови щодо управління на макро- та мікрорівнях. На сьогоднішній день стратегії розвитку українських підприємств мають включати в себе не тільки забезпечення достатнього рівня платоспроможності, ліквідності і рентабельності, але й забезпечувати високий рівень науково-технічних розробок та інновацій, що значно підвищить рівень функціонування суб'єкта господарювання. Одним із інструментів, що сприятиме ефективній реалізації обраних стратегій, є інвестиції, які дадуть змогу злагоджено і поетапно провадити діяльність та гарантуватимуть належний рівень фінансово-економічної безпеки. Розкриваючи зміст поняття “інвестиції”, варто зауважити, що зарубіжні економісти у минулі часи робили акцент саме на фінансових інвестиціях при визначенні інвестицій, а саме у вкладенні в цінні папери, що обумовлене більш інтенсивним розвитком ринку фінансових інструментів у міжнародній економіці. В той самий час, вітчизняні вчені взагалі не використовували досліджуваний термін і віддавали перевагу поняттю “капітальні вкладення”, що виражається у витратах суб'єкта господарювання на створення нових, розширення, реконструкцію, технічне переоснащення діючих підприємств та оновлення основних фондів, впровадження нової техніки у виробничих галузях народного господарства, будівництво об'єктів усіх галузей соціальної сфери та виконання проектних і геологорозвідувальних робіт. Отже, увага була сконцентрована на реальних інвестиціях [1].

Сучасний політичний, економічний і соціальний стан країни трактує нові умови інвестиційного забезпечення та вимагає переходу на нову інноваційну модель. Очевидно, що вторгнення РФ на територію України спричинило і руйнівні економічні процеси у тому числі. Унаслідок розгортання Російською Федерацією повномасштабної війни проти України припинила роботу більш як третина промислових підприємств. За оцінками Київської школи економіки, з початку війни до вересня 2022 р. було пошкоджено та зруйновано 412 промислових підприємств, з урахуванням великих та середніх об'єктів у східних та південних областях України. За підсумками 2022 р., загальна сума прямих збитків підприємств оцінюється у 13 млрд дол. США. [2]

З метою стимулювання залучення в економіку України стратегічних інвесторів, підвищення інвестиційної привабливості України, створення нових високооплачуваних робочих місць, а також зростання конкурентоспроможності економіки через запровадження державної підтримки великих інвестиційних проектів прийнято Закон України “Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні”. Основною метою якого є стимулювання залучення

зовнішніх та внутрішніх інвестицій шляхом спрощення вимог до інвестиційних проектів із значними інвестиціями, удосконалення форм державної підтримки для реалізації таких проектів, що створить сприятливі умови для залучення більшого кола інвесторів та збільшення кількості інвестиційних проектів із значними інвестиціями, а також сприятиме розвитку регіонів, де вони будуть реалізовуватися.

Одним з механізмів залучення інвестицій є індустриальні парки – це потенційні промислові майданчики для релокації компаній із інших країн з метою диверсифікації ланцюгів поставок, що вирішують питання скорочення часу до початку роботи компаній беручи до уваги час, необхідний для пошуку оптимальної локації, початку будівництва і введення об'єктів в експлуатацію.

Ще одним інструментом є Угода про розподіл продукції. Відповідно до Угоди одна сторона – Україна доручає іншій стороні – інвестору на визначений строк проведення пошуку, розвідки та видобування корисних копалин на визначеній ділянці надр та ведення пов'язаних з угодою робіт, а інвестор зобов'язується виконати доручені роботи за свій рахунок і на свій ризик з наступною компенсацією витрат і отриманням плати (винагороди) у вигляді частини прибуткової продукції.

Державно-приватне партнерство є одним з ефективних інструментів залучення додаткових інвестицій у державний сектор економіки України та одночасно з цим є дієвим механізмом, який сприяє розвитку відносин між державними органами та бізнесом. Держава гарантує додержання встановлених законодавством України умов для провадження діяльності приватних партнерів, пов'язаної з виконанням договорів, укладених у рамках ДПП, додержання прав і законних інтересів приватних партнерів. Однією з форм здійснення ДПП є концесія, що передбачає надання концесієдавцем концесіонеру права на створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення), та/або управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об'єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг у порядку та на умовах, визначених концесійним договором, а також передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику, що охоплює ризик попиту та/або ризик пропозиції.

Як бачимо, інвестиційне забезпечення відіграє ключову роль в інноваційних процесах розвитку українських підприємств і є рушійною силою у стабілізації економіки в цілому. Незважаючи на всі виклики та труднощі, які принесла війна в Україні, Уряд працює над створенням умов для ефективного залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в економіку України [3].

Список літератури

1. Гречко А. В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств в Україні в воєнний та поствоєнний період / А. В. Гречко // Економічний вісник НТУУ “Київський політехнічний інститут”. – 2022. - №22. – С. 40-45.
2. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovisht-ukrayiny-v-umovakh-viyuny-ta>
3. Міністерство економіки України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/>

Ніколашин А. О.

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Гладкоскок Л. С.

здобувачка вищої освіти
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НАДНОРМАТИВНИХ ВИТРАТ

Європейський вектор інтеграції та розвиток міжнародних економічних зв'язків в умовах динамічності змін навколишнього середовища потребують створення адекватної системи обліку і контролю витрат, спроможної коригувати негативні тенденції та зменшувати ризик можливого банкрутства підприємства.

Головною метою функціонування підприємства є забезпечення його стійкого розвитку. Цього можливо досягти за умови постійного пошуку та реалізації заходів щодо підвищення рівня економічної ефективності господарювання. Собівартість продукції, що відображає поточні витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, є одним із показників, який впливає на ефективність виробничої діяльності підприємства та його структурні підрозділи. Тому питання визначення собівартості окремих видів продукції підприємств, планування та аналізу з метою пошуку та реалізації заходів щодо зниження рівня витрат потребують постійного вивчення, оскільки від цього залежать результати діяльності самого підприємства, його економічний розвиток.

Проблемам обліку і калькулюванню собівартості продукції присвятили дослідження такі українські вчені: Ф. Бутинець, Н. Дорош, М. Крапівко, О. Петрик, В. Савченко, О. Малишкін, Н. Ткаченко, М. Коцупатрий та інші. У їх роботах описано зміст виробничих і нерозподілених витрат, особливості їх перевірки, шляхи удосконалення класифікації витрат, організації і методики їх обліку.

Методологічні засади формування собівартості реалізованої продукції, товарів, робіт і послуг обумовлені Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318, де наводиться визначення окремих термінів: елемент витрат, об'єкт обліку витрат, виробнича собівартість продукції та інших [4].

Облік і калькулювання собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) здійснюється в розрізі трьох груп:

- а) виробничої собівартості продукції (робіт, послуг);
- б) нерозподілені постійні загальновиробничі витрати;
- в) наднормативні виробничі витрати.

Облік виробничої продукції (рахунок 23) ведеться в складі прямих матеріальних витрат, витрат на оплату праці, інших прямих витрат (послуги, знос необоротних активів тощо) та загальновиробничих (постійних і змінних) витрат. До складу нерозподілених постійних загальновиробничих витрат (рахунок 91) включаються витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються майже незмінними по відношенню до обсягу діяльності підприємства.

В діючих нормативних документах відсутня інформація щодо обліку та змісту наднормативних виробничих витрат, які на наш погляд, в умовах ринкової економіки доцільно назвати “надплановими, або надоптимальними” [3].

Ми пропонуємо в складі надпланових витрат включати калькуляційні різниці між плановою і фактичною собівартістю продукції, робіт, послуг. При цьому їх облік ведеться в розрізі каналів списання готової продукції, робіт, послуг, тобто Дт 90, 26,

94, 23/2 Кт 26 або 23/1 на суми калькуляційних різниць.

Згідно НП(С)БО 16 “Витрати” витрати, пов’язані з операційною діяльністю підприємства, які не входять до собівартості реалізованої продукції, розподіляються по рахунках 92 “Адміністративні витрати”, 93 “Витрати на збут”, 94 “Інші витрати операційної діяльності”, а потім списуються на фінансові результати поточного року (рахунок 79).

Однак для прийняття оперативних управлінських рішень по підвищенню ефективності виробництва продукції, зниженню витрат, необхідна інформація про повний їх зміст. Тому ми пропонуємо частку нерозподілених витрат (рах. 92, 93, 94) включати в склад собівартості реалізованої продукції, товарів, робіт і послуг пропорційно, наприклад, прямим витратам або реалізаційним цінам чи іншим показникам. Це посилить контроль за реальною і оптимальною величиною адміністративних, інших нерозподілених витрат та дозволить скласти об’єктивну думку менеджерів щодо інформації про витрати суб’єкта господарювання в порівнянні з обсягом готової продукції, робіт і їх собівартістю.

Отже, проведено аналіз методологічних засад формування собівартості реалізованої продукції, товарів, робіт і послуг згідно з діючими нормативними документами, запропоновані шляхи вдосконалення обліку наднормативних виробничих витрат у вигляді калькуляційних різниць (економія, перевитрата) нерозподілених витрат, частку яких пропонується включати в склад собівартості реалізованої продукції, товарів, робіт і послуг згідно бази розподілу виходячи з організаційно-технологічних особливостей підприємств.

Список літератури

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016–2017 р., част. 1 / пер. з англ.: Ольховікова О. Л., Селезньов О. В. Київ: МФБ і АПУ, 2018. 1250 с.

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ), виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010.

3. Податковий кодекс України зі змінами і доповненнями: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

4. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 №318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

Папіш В. І.

аспірант кафедри обліку та аналізу
Національного університету “Львівська політехніка”

Науковий керівник:

Грицай О. І.

к.е.н., доц. кафедри обліку та аналізу

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Податок на додану вартість (ПДВ є одним з головних регуляторів перерозподілу суспільних благ у сучасній економічній системі України. Простота накопичення сум

податку на додану вартість забезпечується універсальною зручністю справляння за місцем і часом та відсутністю примусового характеру внаслідок належності його до непрямих.

Запровадження електронного адміністрування ПДВ, безумовно, є тою моделлю, яка базується на автоматизації процесів збору та аналізу інформації про реєстрацію та рух сум податку у розрізі контрагентів, що має надходити як від суб'єктів господарювання, так і від банківських установ та органів Державного казначейства України. Основна перевага її вбачається у мінімізації дії суб'єктивного “людського фактору” та наданні можливостей оперативного формування й використання достовірної та повної інформації про усі ланки механізму справляння ПДВ [1].

На сьогоднішній день питання електронного адміністрування ПДВ є надзвичайно актуальними, адже встановлено такі вимоги [2]:

- податкові накладні складаються тільки в електронній формі;
- реєстрація всіх податкових накладних у єдиному реєстрі податкових накладних;
- обов'язкове подання податкової звітності з ПДВ в електронній формі.

Однією з проблем в роботі СЕА ПДВ є блокування податкових накладних. СМКОР – це автоматизована система моніторингу відповідності податкової накладної/розрахунку коригування критеріям оцінки ступеня ризиків. Система працює з 2017 року та її основне завдання упередження формування та розповсюдження схемного податкового кредиту по ланцюгу постачання до реального сектору економіки, на меті якого є мінімізація сплати податків [3].

Система працює в автоматизованому порядку та зупиняє реєстрацію ПН/РК, які відповідають критеріям ризиковості операцій або критеріям ризиковості платника ПДВ. Зазначені критерії затверджені постановою КМУ від 11 грудня 2019 року “Про затвердження порядків з питань зупинення ПН/РК в ЄРПН” [4]. Це основний документ яким визначено механізм зупинення реєстрації ПН/РК в ЄРПН, організаційні та процедурні засади діяльності комісії з питань зупинення реєстрації ПН/РК, права та обов'язки їх членів.

Впровадження в практику автоматизованих систем бухгалтерського обліку дозволяє вирішувати складні завдання з обліку та електронного адміністрування ПДВ. Система електронного адміністрування ПДВ дозволяє забезпечити безперервний та оперативний контроль за формуванням особливої складової бюджету України, запобігти зловживанням та протизаконному отриманню відшкодування ПДВ з державного бюджету.

Список літератури

1. Тимченко О.М. Облік і контроль у системі адміністрування ПДВ: взаємозв'язок, напрями вдосконалення / О.М. Тимченко, А.В. Пислиця // Фінанси України. – 2007. – № 8. – С. 91–99.

2. Гринович А. А. електронний цифровий підпис: особливості застосування, переваги та проблеми / А. А. Гринович, Г. В. Пухальська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – т. 1, № 2. – С. 19 – 21.

3. Податок на додану вартість [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Податок_на_додану_вартість#СМКОР

4. Про затвердження порядків з питань зупинення ПН/РК в ЄРПН. Постанова КМУ від 11.12.2019 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1165-2019-%D0%BF#Text>

УДК 657

Проскуріна Н. М.
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Бойко А. Л.
здобувач освітнього рівня магістр
Запорізький національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Застосування сучасних концепцій управління підприємством і його виробничим процесом висувають нові вимоги до системи обліково-аналітичного забезпечення управління запасами, примушуючи враховувати і піддавати аналізу численні процеси, що впливають на розмір і структуру запасів, за допомогою впровадження сучасних облікових і аналітичних методик в практику підприємств.

Виробничі запаси являють собою частину матеріальних ресурсів, які є власністю підприємства та зберігаються у відповідних для цього місцях, ще не використовуються та призначені для подальшого застосування у виробничому процесі, входять у структуру виготовленої продукції або підтримують функціонування процесу виробництва, забезпечуючи його безперервність [1].

Створення ефективної системи управління виробничими запасами є найважливішим елементом забезпечення стабільного функціонування підприємства, реалізації його змінюються потребами. Заходами для досягнення ефективного управління виробничими запасами є проведення структурних підходів, планування реалізації виробничих запасів, оптимізації інструментів аналізу, створення системи показників.

Основні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття інформації про них у фінансовій звітності висвітлено у НП(С)БО 9 “Запаси”, який затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246.

Повне і достовірне відображення операцій з обліку виробничих запасів має величезний вплив на якість роботи підприємства, а також на обґрунтоване формування собівартості продукції та виконання виробничих планів.

Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів на законодавчому рівні знаходиться в процесі постійного вдосконалення. Перш за все, відповідність обліку законодавчим вимогам закріплюється в наказі про облікову політику.

Робочий план рахунків підприємства (складовою якого є рахунки виробничих запасів), згідно облікової політики, базується на План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, використання якого визначає відповідна Інструкція, яка затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.

Регістри з обліку виробничих запасів призначені для систематизації та накопичення інформації, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, відображення її на рахунках обліку й у фінансовій звітності.

В сучасних умовах господарювання більш часто підприємства використовують такі методи обліку виробничих запасів як сортовий, партійний та сальдовий метод.

Основними проблемними аспектами організації обліку виробничих запасів на будь-якому підприємстві є:

- оцінка і відображення виробничих запасів в балансі;
- організація обліку незавершеного виробництва;
- документальне оформлення, пов'язане з рухом виробничих запасів;
- відсутність електронного документообігу складського обліку виробничих запасів, який має базуватися на інтегрованій обробці облікової інформації, яка в свою чергу, включає формування та обробку первинних документів [2].

Необхідними передумовами правильної організації обліку запасів на промислових підприємствах є: раціональна організація складського господарства; розробка номенклатури запасів; наявність інструкції з обліку виробничих запасів; правильне групування, класифікація запасів; розробка норм витрачання запасів [3].

Слід відмітити, що аналіз і прогнозування виробничих запасів є необхідним інструментом управління діяльністю підприємства. Оскільки порушення раціональності та ефективності їх використання зумовлюють погіршення ефективності виробничої діяльності загалом.

Таким чином, облік виробничих запасів є важливою частиною фінансового обліку та операційного управління на будь-якому виробничому підприємстві, і він допомагає забезпечити ефективне ведення бізнесу та приймати рішення, пов'язані з управлінням запасами і виробництвом. Повне і достовірне відображення бухгалтерських операцій з обліку матеріальних запасів має величезний вплив на якість роботи підприємства, а також на обґрунтоване формування собівартості продукції та виконання виробничих планів.

Список літератури

1. Ганас Л.М. Управління виробничими запасами машинобудівних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Львів, 2015. 27 с.
2. Шум М. А., Гулько К. С. Особливості обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 4. С.166-169.
3. Максименко І. Я. Особливості бухгалтерського обліку товарних запасів в системі управління торгівельним підприємством. URL: <http://conferencii.com/files/archive/2016-09.pdf>

УДК 657:633

Пушкар І. В.

канд. наук з держ. упр, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Запорізький національний університет

Шабатура І. М.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИХОДУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Підвищення рівня ефективності виробництва продукції рослинництва є найважливішим завданням, від вирішення якого залежить забезпечення належного

рівня продовольчої безпеки. Адже саме продукція рослинництва займає найбільшу частку серед видів сільськогосподарської продукції, яка виробляється в Україні. Виходячи з цього, оперативне управління виробництвом у галузі рослинництва може забезпечити лише належним чином організований облік готової продукції у місцях виникнення витрат та зберігання.

Необхідно виділити ряд особливостей, які притаманні обліковому відображенню виходу продукції зернових культур. Насамперед, для побудови обліку важливим є врахування особливостей порядку визнання та оцінка готової продукції рослинництва. Найбільш чіткі критерії первісного визнання готової продукції рослинництва, можна сформулювати на основі “Методичних рекомендацій із бухгалтерського обліку біологічних активів” [1]: господарство отримало право власності на продукцію, несе ризики та може отримувати вигоди від володіння нею; господарство і далі буде здійснювати управління та контроль за використанням продукції; підприємство впевнене в отриманні в майбутньому економічних вигід від використання продукції; вартість продукції можна достовірно визначити. При цьому, у П(С)БО 30 “Біологічні активи” передбачено лише дві умови її визнання, такі як можливість отримати від використання продукції економічні вигоди та можливість достовірного визначення її вартості [2]. Проте, в обох нормативних актах умовою визнання готової продукції є можливість здійснити її достовірну оцінку. Отже, в момент визнання та оприбуткування, готову продукцію рослинництва необхідно правильно оцінити.

Наступна особливість пов’язана з визначенням способу оцінки готової продукції рослинництва за її первісного визнання та оприбуткування:

- за виробничою собівартістю (за вимогами Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”);
- за фактичною собівартістю (за вимогами П(С)БО 9 “Запаси”);
- за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу або за виробничою собівартістю, визначеною відповідно до П(С)БО 16 “Витрати” (за вимогами П(С)БО 30 “Біологічні активи”).

Відповідно, такі неузгодженості у законодавчих актах вимагають обов’язкового зазначення способу оцінки готової продукції рослинництва за її оприбуткування у Наказі про облікову політику. Від вибраного методу буде залежати побудова обліку виходу готової продукції зернових культур [3, с. 549].

Особливості обліку виробництва продукції рослинництва доцільно згрупувати за етапами обліку:

- 1) спостереження (документування та інвентаризація);
- 2) вимірювання (оцінка і калькулювання);
- 3) групування і систематизація (відображення на рахунках);
- 4) узагальнення і систематизація (баланс і звітність).

Слід зазначити, що особливості документального оформлення та перелік первинних документів, які використовує сільськогосподарське підприємство необхідно висвітлювати в обліковій політиці. Періодичність проведення інвентаризації у рослинництві також має свою специфіку, обумовлену різноманітністю об’єктів та їх властивостями. Особливістю калькулювання у рослинництві є те, що фактичну

собівартість продукції розраховують в цілому за рік. Це обумовлено специфікою такої галузі – технологічний процес у рослинництві носить тривалий характер, тому собівартість може бути встановлена тільки після збирання врожаю. Найбільш інформативною для цілей управління є статистична форма № 50-сг., в якій міститься інформація за такими блоками: структура собівартості за видами продукції, витрати на виробництво продукції сільського господарства, наявність і рух продукції сільського господарства, купівля матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб.

Отже, урахування галузевих особливостей при організації обліку у рослинництві дозволить забезпечити користувачів оперативною і достовірною інформацією щодо обсягу виробництва продукції та виробничих витрат для системи управління підприємством.

Список літератури

1. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів: Затверджено наказом Міністерства фінансів України №1315 від 29.12.2006 р. URL: www.zakon.rada.gov.ua

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 “Біологічні активи” Наказ Міністерства Фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>

3. Саванчук Т.М., Чернецька О.В. Облікове забезпечення відображення виходу готової продукції зернових культур у системі управління аграрними підприємствами. Економіка і суспільство. 2017. №11. С. 546-553. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/88.pdf

УДК 657.24

Шквара Д. О.

Рівень підготовки: магістр

Спеціальність: Облік і оподаткування

Освітня програма: Державний аудит. Судова економічна експертиза

Форма навчання: Заочна

Факультет податкової справи, обліку та аудиту

Державний податковий університет

Група: ОМФЗ-22-1

ТИПОВІ ПОМИЛКИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЗА ФІНАНСОВОЮ ЗВІТНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Внутрішній контроль за фінансовою звітністю щодо розрахунків з оплати праці спрямований на відображення достовірної інформації в обліку операцій щодо розрахунків з оплати праці. Внутрішній контроль за фінансовою звітністю щодо розрахунків з оплати праці є превентивним заходом та здійснюється керівником підприємства та бухгалтерською службою.

Дотримуючись встановленого алгоритму проведення внутрішнього контролю за фінансовою звітністю підприємства щодо розрахунків з оплати праці можна виявити

порушення у складанні фінансової звітності та оперативно приймати управлінські рішення для усунення недоліків.

Серед типових помилок, що виникають при здійсненні внутрішнього контролю за фінансовою звітністю підприємства щодо розрахунків з оплати праці варто відзначити:

- нецільове використання бюджетних коштів на оплату праці;
- недостатня обґрунтованість вибору форм і систем оплати праці;
- несвоєчасне та/або неповне відображення розрахунків за виплатами
- неналежне документального оформлення господарських операцій щодо нарахування та виплат з оплати праці;
- неузгодженість норм національних та міжнародних стандартів обліку щодо розрахунків за виплатами працівникам;
- неузгодженість форм фінансової, податкової, спеціальної та статистичної звітності щодо розрахунків за виплатами працівникам.

Наведений перелік типових помилок, що виникають при здійсненні внутрішнього контролю за фінансовою звітністю підприємства щодо розрахунків з оплати праці не є вичерпним та може бути доповненим.

Шляхи вирішення проблем внутрішнього контролю за фінансовою звітністю щодо розрахунків з оплати праці на рівні підприємства можна систематизувати та представити у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

**Шляхи вирішення проблем внутрішнього контролю за фінансовою звітністю
 щодо розрахунків з оплати праці на рівні підприємства**

Проблема	Шлях вирішення
Щодо використання бюджетних коштів	Встановлення причин відхилення фактичних даних від очікуваних або планових показників, невідповідність між взаємопов'язаними показниками тощо.
Щодо послідовності фінансово-господарських операцій	Встановлення взаємозалежності та взаємозв'язку кількісних і вартісних показників, які відображають процеси розрахунків з оплати праці.
Щодо оформлення первинних документів	Визначення порядку складання кадрових документів, документів про відпрацьований час, нарахування і виплати
Щодо доцільності вибору форм і систем оплати праці	Побудова загальних правил нарахування і виплати зарплати, особливості документального оформлення, ведення обліку
Щодо елементів облікової політики щодо розрахунків з оплати праці	Дотримання НП(С)БО та МСФЗ, які використовує підприємства при організації та веденні обліку розрахунків з оплати праці та складанні звітності;
Щодо бухгалтерських операцій з обліку	Встановлення правильності: - нарахування заробітної плати; - утримань із заробітної плати; - нарахувань на ФОП; - виплати заробітної плати.

Джерело: побудовано авторами на основі [2].

Таким чином, наведені шляхи вирішення проблем внутрішнього контролю за фінансовою звітністю щодо розрахунків з оплати праці сприятимуть вдосконаленню процесу перевірки розрахунків з оплати праці, а також забезпечать правильність відображення господарських операцій з обліку цих розрахунків на рахунках бухгалтерського обліку та у формах звітності.

Список літератури

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Подмешальська Ю.В., Бескоста Г.М., Стафійчук К.В. Аудит розрахунків з оплати праці. *Ефективна економіка*. № 12, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5975>
3. Костенко О.О., Афанас'єва І.І. Функції та завдання організації внутрішнього аудиту на авіаційних підприємствах. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку*. 2020. С.63-65. URL: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/20379>
4. Мудрик М.В. Первинний та зведений облік праці та її оплати на сільськогосподарських підприємствах. *Матеріали міжнародних наукових практичних конференцій*. 2016. С. 42–45
5. Суліменко Л.А. Особливості формування облікової політики в частині обліку праці та її оплати. *Збірник конференції Поліського національного університету*. 2017. № 4-1. С. 12-15. URL: <https://numl.org/OMI>
6. Ткаченко Н.А. Особливості документального оформлення операцій з обліку праці та її оплати. *Облік і фінанси АПК*. 2011. URL: <https://numl.org/Ook>
7. Чередніченко Ю.В., Шквара Д.О. Внутрішній контроль за фінансовою звітністю підприємства щодо розрахунків з оплати праці. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. №4 (262). с.64-70. URL: <https://numl.org/OME>

УДК 336.717

Бежан О. А.

здобувач ступеня доктора філософії
Кафедра обліку та фінансів
ПВНЗ “Буковинський Університет”

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В РОЗРІЗІ КОМПЛЕКСНОГО УПРАВЛІННЯ ДАНИМИ

У світлі глобальної нестабільності та ймовірного настання глобальної рецесії завдання набуття та розвитку необхідних навичок і ресурсів для ефективного цифрової трансформації – зокрема, банківського сектору – стає дедалі складнішим [1, 2]. В даному ключі дані дослідження Pluralsight [3] вказують на те, що найбільше бракує інженерів у сферах кібербезпеки та хмарних обчислень. Відповідно дослідники [3] пропонують чіткий напрямок для майбутнього прогресу, в т.ч. комплексне навчання в рамках робочого розкладу співробітників. До того ж, існує інший суттєвий виклик щодо стану людського капіталу, а саме 50% досвідчених ІТ-фахівців розглядають можливість звільнитися з поточної роботи [4]. При цьому, ймовірність того, що працівники залишаться в організації, яка активно інвестує в підвищення рівня своїх ІТ-навичок є набагато вищою і складає приблизно 94% [4].

Інвестиції в технологічну інфраструктуру продовжують демонструвати зростання. Згідно з оцінками Gartner зростання витрат на ІТ досягнуть 4,6 трлн дол США станом на 2023 р. [5]. Розподіл часу та ресурсів на підвищення кваліфікації персоналу, відповідального за впровадження, використання та підтримку технологій, є надзвичайно важливим, оскільки очікується, що витрати вашої організації на технології зростуть. Ріст інвестицій в ІТ-інфраструктуру разом із стагнацією стану людського капіталу ІТ-функції організації створює такий стан середовища, що є сприятливим для кібератак. Відповідно розширення комплексу навчання персоналу з даного напрямку є ключовим на сучасному етапі.

Провідні організації, в т.ч. у банківського секторі, активно інвестують в розвиток нових спроможностей в даному напрямку. Кількість хмарних лабораторій, що запущено в роботу 2022 р., зростає більш ніж на 40% порівняно з попереднім роком, що підтримує як розширення цифрових спроможностей організацій, так і надають співробітникам отримати комплексний практичний досвід, що ґрунтується на попередньому навчанні.

При цьому, поширеність заходів кібербезпеки все частіше спостерігається в сфері хмарних обчислень, оскільки все більше організацій виділяють ресурси на впровадження технологій хмарних обчислень. Згідно з оцінками Gartner, глобальні витрати на хмарні обчислення досягнуть 591,8 млрд дол США станом на 2023 р., тобто ріст на 20% в річному вимірі [6]. Таке розширення використання хмарних обчислень свідчить про те, що організації наполегливо виділяють ресурси на цю технологію. Однак ця тенденція посилює існуючий дефіцит кваліфікованих фахівців в даній царині. Серед керівників зростає тенденція виділяти більшу частку ресурсів на технологічні інвестиції, а не на ініціативи з підвищення кваліфікації. Таке визначення

пріоритетів опосередковано призвело до зростання прогалин у технологічних навичках, а не до їх ефективного вирішення та закриття. Значимість цього питання зростає, оскільки керівники все частіше приймають підхід залучення багатьох різних хмарних сервісів за замовчуванням, що вимагає від ІТ-фахівців всебічного та глибокого розуміння різноманітних хмарних технологій та їх впливу на загальну безпеку організації. При цьому, від ІТ-фахівців вимагається ефективна комунікація як з технічним, так і з не-технічним персоналом, що ще більше ускладнює задачу розвитку відповідного людського потенціалу організації.

Платформа комплексного управління даними має можливість надати основні технологічні спроможності, що охоплюють ключові технології управління даними, такі як отримання та адміністрування метаданих. До того ж, банки вимагають впровадження складної технології управління даними, включаючи використання механізмів законного отримання та обробки даних.

Крім того, API, що полегшують плавне збирання та налаштування інфраструктури великих даних, може спростити складні технічні аспекти, пов'язані зі створенням основи для комплексного аналізу даних даних. В даному ключі постає необхідність в програмному забезпеченні, що створює ґрунт для повної сумісності з провідними базами даних, включаючи корпоративні сховища даних і бази даних, що не застосовують SQL. Все це створить можливість ефективно управляти комплексом даних, що розташовані в багатьох різних фізичних локаціях, охоплюючи як локальну, так і хмарну інфраструктуру, з метою створення єдиної та узгодженої екосистеми даних. Ця екосистема слугуватиме основою для вдосконалених аналітичних інструментів, тим самим сприяючи операційним можливостям банку, що здійснює цифрову трансформацію.

Список літератури

1. Zhou T., Tu L. Study on Digital Transformation Mode of Commercial Banks. *Fifth International Conference on Economic and Business Management (FEBM 2020) Advances in Economics, Business and Management Research*. 2020. №159. С. 364–369.

2. Stark J. Digital Transformation at a Bank. In: *Digital Transformation of Industry. Decision Engineering*. Springer. 2020. 67–72.

3. Pluralsight. State of Cloud Report. 2022. URL: <https://www.pluralsight.com/resource-center/state-of-cloud> (Дата звернення: 26.10.2023).

4. Pluralsight. State of Upskilling Report. 2022. URL: <https://www.pluralsight.com/resource-center/state-of-upskilling-2022> (Дата звернення: 26.10.2023).

5. Gartner Forecasts Worldwide IT Spending to Grow 5.1% in 2023. URL: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2022-10-19-gartner-forecasts-worldwide-it-spending-to-grow-5-percent-in-2023#:~:text=Worldwide%20IT%20spending%20is%20projected,in%20response%20to%20economic%20turmoil> (Дата звернення: 26.10.2023).

6. Gartner Forecasts Worldwide Public Cloud End-User Spending to Reach Nearly \$600 Billion in 2023. URL: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2022-10-31-gartner-forecasts-worldwide-public-cloud-end-user-spending-to-reach-nearly-600-billion-in-2023#:~:text=Worldwide%20end%20User%20spending%20on,latest%20forecast%20from%20Gartner%2C%20Inc.> (Дата звернення: 26.10.2023).

УДК 368.01

Гуминська М. В.
старший викладач кафедри фінансів,
Державний торговельно-економічний університет

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СТРАХУВАННІ В УКРАЇНІ

Домінуючим напрямом розвитку економіки країн у XXI столітті є цифрова трансформація, що кардинально змінює всі сфери економічної діяльності, зокрема і страховий ринок. Розвиток стійкої та надійної страхової екосистеми як складової фінансової екосистеми України можливо за умови формування такої моделі регулювання, що врахує світові практики та особливості страхового ринку України. Основні напрями такої моделі передбачено низкою стратегічних документів, зокрема: Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2021 роки, Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року, Стратегією розвитку FinTech в Україні до 2025, тощо. Тому питання розвитку страхової екосистеми України в умовах цифрових трансформацій є надзвичайно важливими.

Страховання є однією з галузей фінансового ринку, яка більш схильна до традиційних способів ведення бізнесу та має повільну динаміку впровадження технологічних інновацій. Проте пандемія COVID-19 мала суттєвий вплив на розвиток страхової індустрії в напрямку її цифровізації. 2021 та 2022 роки характеризувалися інноваційною активністю страхової галузі. Це було пов'язано із тим, що страхова галузь зіткнулась із низкою викликів через глобальну пандемію, війну та усвідомлення за таких складних умов пріоритетності цифрових трансформацій.

Розроблення та використання сучасних цифрових технологій у галузі страхування об'єднується поняттям InsurTech та розглядається як сфера FinTech, у якій інноваційні технології використовуються учасниками страхового ринку для задоволення потреб споживачів страхових послуг на основі оптимізації своєї діяльності. Для страхового ринку зазначені технології – це, передусім, можливості щодо удосконалення бізнес-процесів, підвищення рівня безпеки і кібербезпеки в організації та проведенні страхової діяльності. Найпоширеніші InsurTech-технології, що застосовуються на вітчизняному страховому ринку є: автоматизований андеррайтинг; IOT – технологія на ринку страхових послуг; технологія Big Data; блокчейн у страхуванні.

Зазначені InsurTech-технології свідчать, що на ринку страхових послуг здійснюється поступове впровадження інноваційних управлінських рішень на всіх етапах взаємовідносин між учасниками страхового процесу. Починаючи від андеррайтингу ризиків та закінчуючи виплатою страхових сум і відшкодувань, страхові компанії мають у своєму розпорядженні цифровий інструментарій для найширшого задоволення потенційних страхувальників у страховому захисті.

Розвиток цифрових технологій у страхуванні можна поділити на декілька етапів. На першому, так званому “паперовому”, етапі були відсутні ознаки цифровізації страхових відносин, адже весь документообіг відбувався на паперових носіях інформації. Другий етап характеризується впровадженням перших цифрових технологій, а саме: появою основних систем запису інформації й автоматизації діяльності. Третью етапу притаманні ознаки базисної цифровізації, що обумовлено

реалізацією страхових послуг через вебсайти, служби онлайн-підтримки, цифрового маркетингу, електронного листування з бізнес-партнерами. Четвертий є етапом активної цифровізації, який характеризується використанням телеметрії на основі страхування, віртуальних агентів, інтегрованої партнерської мережі. Сучасний етап передбачає прогресивну цифровізацію страхових відносин, що супроводжується появою “продажів в один клік”, відмовою від паперових носіїв інформації. На цьому етапі тренди цифровізації передбачають істотну зміну традиційних бізнес-процесів страховика внаслідок: необхідності електронної трансформації страхових продуктів; розширення можливостей використання онлайн-сервісів для сплати страхових премій, застосування даних “connecting things”; реального використання “big data”; використання ботів у процесах поточного обслуговування договорів страхування та врегулювання збитків. При цьому до бізнес-процесів страховика, які найбільш схильні до процесів цифровізації, можна віднести: продаж страхових продуктів; врегулювання страхових претензій; ведення бухгалтерського та податкового обліку; андеррайтинг ризику; документообіг.

Слід зазначити, що одним із перспективних напрямів, пов’язаних із цифровими технологіями, для страховиків є використання криптовалют в якості активів для розміщення коштів вільних резервів, а в майбутньому, за умови їх легалізації, і коштів страхових резервів.

Особливої уваги заслуговує і блокчейн. Технологія блокчейн здатна привнести інноваційні рішення, які передбачають високу швидкість, повний контроль і прозорість, в усі сектори ринку страхування. Її запровадження спричинить за собою революційні зміни для страхової галузі, яка не змінювалася протягом тривалого часу.

Завдяки використанню блокчейна в страхуванні можна досягти: посилення інтересу клієнтів до страхових продуктів; оновлення переліку послуг; підвищення ефективності, зростання в розвинених ринках; перехід на цифрові технології як слідування світовій тенденції; зниження витрат за рахунок автоматизації процесів; створення децентралізованих хмарних сховищ з великим рівнем захисту для зберігання даних.

Проте впровадження цифрових технологій значною мірою залежить від успіху в розв’язанні проблем, які перешкоджають цифровим трендам розвитку української економіки загалом, в тому числі і у страхуванні. Зокрема, експертами Українського інституту майбутнього виокремлено цілу низку інституційних, інфраструктурних, екосистемних та урядових проблем трансформації української економіки в цифрову, які потребують кардинального розв’язання.

Так до інституційних проблем належать: низька включеність державних установ щодо реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства; невідповідність профільного законодавства глобальним викликам та можливостям; невідповідність національних, регіональних, галузевих стратегій та програм розвитку цифровим можливостям. Інфраструктурними проблемами, що перешкоджають розвитку цифрових трендів є: низький рівень покриття території країни цифровими інфраструктурами; відсутність окремих цифрових інфраструктур; нерівний доступ громадян до цифрових технологій та нових можливостей. До основних екосистемних проблем належать: слабка державна політика щодо стимулів розвитку інноваційної економіки; незрілий ринок інвестиційного капіталу; застаріла система освіти, відсутність фокусу на STEM-освіту, soft skills та підприємницькі

навички, недосконалі моделі трансферу технологій; дефіцит кваліфікованих кадрів для повноцінного розвитку цифрової економіки. Проблемами у сфері цифровізації урядування в Україні є низький рівень автоматизації та цифровізації державних послуг через слабку мотивацію урядових установ.

У 2020 р. Єврокомісія прийняла нову Стратегію цифрових фінансів та визначила єдині правила та нагляд за страховиками. У зазначеній Стратегії окреслено такі основні пріоритети, як: усунення фрагментації на єдиному цифровому ринку; адаптація нормативно-правової бази ЄС для сприяння цифровим інноваціям та фінансуванню на основі даних і усунення проблем та ризиків, пов'язаних із цифровою трансформацією; підвищення цифрової операційної стійкості фінансової системи. Отже, за умов входження України до складу ЄС вітчизняні страхові компанії мають обов'язково врахувати зазначені вимоги у своїх бізнес-процесах.

Отже, страховий ринок України на сучасному етапі його розвитку знаходиться на стадії формування та адаптації до вимог світового страхового ринку, а також до сучасних глобалізаційних викликів. З метою покращання ситуації на вітчизняному страховому ринку та втримання конкурентних позицій страхові компанії повинні активно використовувати європейський та світовий досвід, впроваджувати та змінювати моделі страхового функціонування, інтенсивно впроваджувати інноваційні технології. Використання на практиці нових технологій та моделей управління дозволить підвищити ефективність надання страхових послуг та забезпечить створення унікальних конкурентних переваг для тих страхових компаній, які здатні впроваджувати інноваційні цифрові технології відповідно до індивідуалізованих запитів клієнтів.

Таким чином, продовження цифрової трансформації страхової галузі є основним напрямом розвитку вітчизняного страхового ринку на найближче майбутнє. Цифровізація бізнес-процесів страхової діяльності стане дієвим важелем управління ризиками, що здатний задовольнити інтереси й потреби всіх учасників страхових відносин, в тому числі не тільки під час війни, але і після її закінчення в умовах відбудови України.

Список літератури:

1. Концепція розвитку цифрових компетентностей. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80>
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України на 2021–2025 роки. Національний банк України. 2021. URL: <https://bank.gov.ua>
3. Звіт Insurtech за 2021. URL: <https://insurtech-insurance.nttdata.com/report/intro>
4. Звіт Insurtech за 2022. URL: <https://insurtech-insurance.nttdata.com/report/intro>
5. Статистика страхового ринку України за 2022 рік. FORINSURER: веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf>
6. Статистика страхового ринку України за I півріччя 2023 рік. FORINSURER: веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf>
7. Огляд заходів щодо цифрової трансформації та відновлення економічного розвитку України в умовах війни. Національний інститут стратегічних досліджень. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-zakhodiv-shchodotsyvrovoyitransformatsiyi-ta-vidnovlennya>

УДК 336.77.067.31

Сус Ю. Ю.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту
Поліський національний університет

Руденко Л. В.

магістр
Поліський національний університет

ПОРІВНЯННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПОЖИВЧИХ КРЕДИТІВ ЗАЛЕЖНО СТАТУСУ КРЕДИТОРА

Споживче кредитування може бути необхідним з різних причин, оскільки воно дозволяє людям отримувати фінансову підтримку для особистих потреб. Необхідність отримання споживчого кредиту залежить від конкретних обставин та умов для кожної особи.

Відповідно до законодавства України “споживче кредитування – правовідносини щодо надання, обслуговування та повернення споживчого кредиту”, а сам термін визначено у Законі України “Про споживче кредитування” у такій редакції: “споживчий кредит (кредит) – грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов’язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов’язків найманого працівника” [1].

При цьому, грошові кошти, що надаються у вигляді споживчого кредиту, є тільки у вигляді національної валюти, оскільки досвід з неможливістю повернення кредитів в іноземній валюті із-за зростання валютного курсу при кредитуванні фізичних осіб змусив вносити корективи у нормативно-правові акти, які регламентують діяльність у сфері кредитування.

Окремі науковці вказують на результати досліджень вчених, що споживчий кредит як такий, надається виключно установами банків [2, с. 38]. Однак, вважаємо що такий підхід не відображає реальності споживчого кредитування на ринку. У Законі України “Про споживче кредитування” вказано, що кредитодавцями можуть виступати як комерційні банки, так і небанківські фінансові установи (за виключенням ломбардів) [1]. І саме через переоцінку ситуації на ринку споживчого кредитування стосовно надмірних ризиків формування кредитної залежності і, відповідно, боргового зашморгу для фізичних осіб мікрофінансовими організаціями (МФО), неконтрольованого поширення інформації про заборгованість позичальників за споживчими позиками серед колег, родичів, знайомих осіб були внесені зміни до вказаного Закону, які врегульовують відносини між кредиторами у статусі МФО і фізичними особами-позичальниками, посередниками у статусі колекторських компаній [3]. Це дозволило певною мірою підвищити рівень захисту позичальників як суб’єктів правовідносин у споживчому кредитуванні.

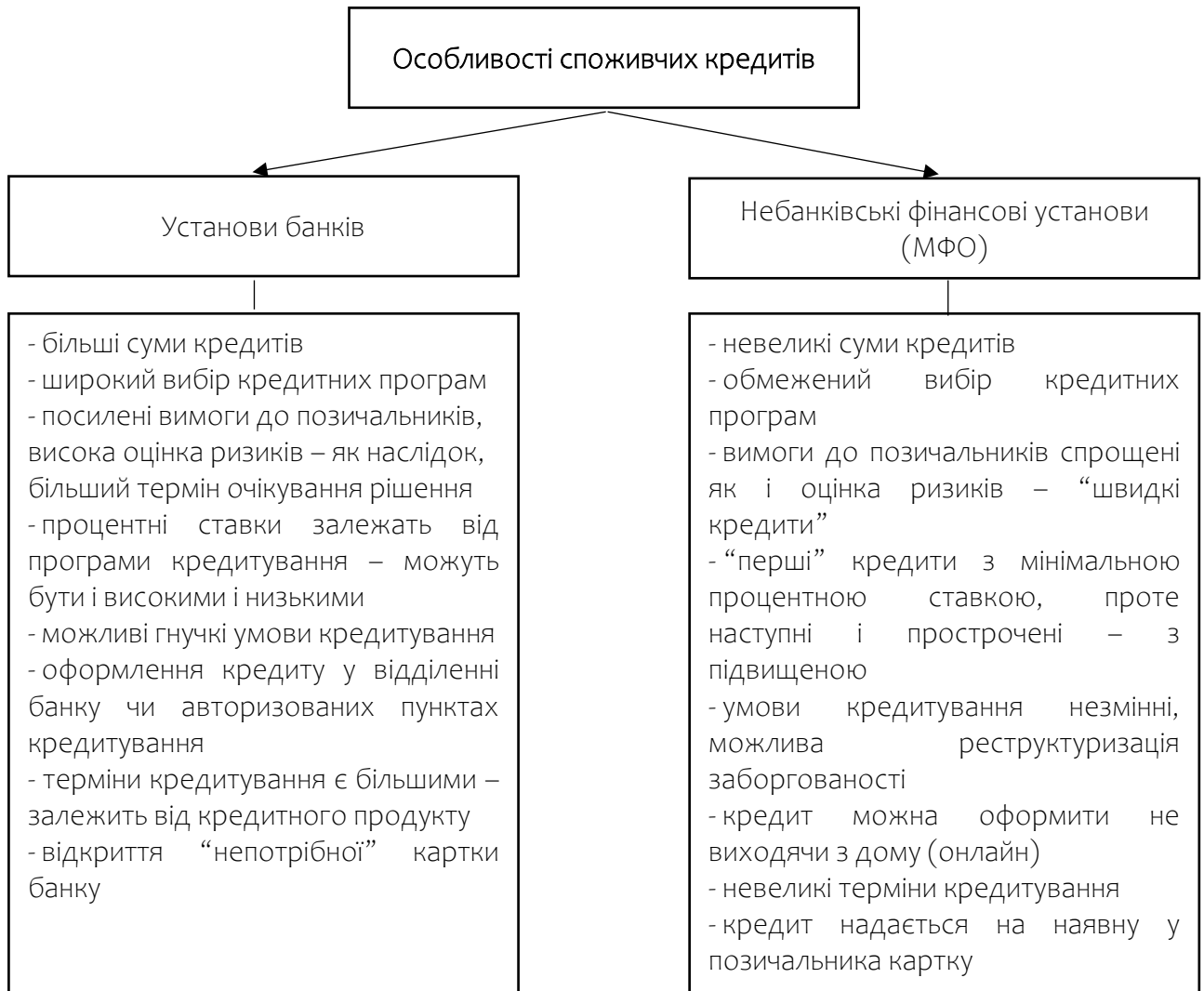

Рис. 1. Особливості споживчих кредитів в установах банків та небанківських фінансових установах

Джерело: власні дослідження

На рис. 1 представлено наше бачення особливостей споживчого кредитування залежно від статусу кредитора. Можемо відмітити, що з однієї сторони кредити МФО є простими в отриманні і дозволяють отримати підтримку особливо за настання непередбачених обставин. З іншого боку, банківські кредити є дещо надійнішими та дешевшими.

Отже, доцільно завважити стосовно уникання укладання сумнівних кредитних угод, оскільки це може негативно вплинути на кредитну історію та подальші умови життя фізичної особи. Перш ніж звертатися за фінансовою допомогою до мікрофінансових організацій, необхідно повністю ознайомитися з усіма обов'язками, викладеними у кредитному договорі. Важливо не допускати затримок у сплаті платежів за кредитом і обирати послуги лише довірених МФО, або установ банків із бездоганною репутацією.

Для будь якого виду споживчого кредиту необхідно враховувати витрати, відсоткові ставки та здатність повертати кредит перед прийняттям рішення взяти позику.

Список літератури

1. Про споживче кредитування : Закон України від 15 лист. 2016 р. № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>.
2. Погребняк В. Я. Визначення поняття споживчого кредиту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 16. Том 2. С. 37-39. URL: https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc16/part_2/12.pdf.
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо споживчого кредитування і формування та обігу кредитних історій : Закон України від 15 вер. 2020 р. № 891-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/891-20#n17>.

УДК 336.025:334

Kolomyychuk N.
PhD in Economics,
Associate Professor of S. Yurii Finance Department
West Ukrainian National University

FINANCIAL LITERACY – AS A KEY TO THE WELL-BEING OF THE POPULATION

Due to globalization, the financial systems of countries around the world are becoming increasingly complex; new financial products and services are emerging. As a result, people are often unprepared to deal with modern financial challenges. The relevance of the low level of financial literacy of the population has especially increased in recent decades, when the problems of unbearable personal debt burden, lack of savings, inability to take effective measures to protect their own well-being, etc. have become much more acute.

That is why the formation of knowledge about finance in the everyday life of the family, local community, and Ukrainian society and the development of key business and financial competencies are becoming a priority. The development of financial and economic literacy, compliance with legal norms in financial life, and proper financial planning are the keys to personal success. Financial literacy is the ability to manage financial flows (income and expenses), to allocate money wisely, to live within one's means and to properly increase available capital.

Financial literacy is a rather complex concept and includes understanding of basic financial concepts, rational use of economic information, making effective management decisions, ensuring economic security and improving the welfare of the population. The issue of financial literacy has become extremely relevant today. The specifics of financial education have not yet been fully studied, and researchers are working on it, searching for and selecting methods [1].

A financially literate population demonstrates the skills of rational consumption, saving, and investing, is able to use available financial resources efficiently, and cares about protecting property. Financially literate people control personal and family finances, effectively manage debts and risks, identify fraud in time, have enough savings to cover expenses in case of loss of the main source of income or other unforeseen

events, and take care of decent living conditions and financial well-being in old age. They also always have a financial cushion in case of unforeseen circumstances, which is currently the war.

Not only the welfare of households, but also the economic success of the country depends on the financial literacy of the population. At the same time, everyone needs financial literacy in order to use money effectively and quickly achieve new levels of material well-being. People use financial services more efficiently and prudently if they know how they can help manage their personal finances and increase their wealth. At the same time, the lack of economic knowledge, as well as established behavioral norms, makes the problem of financial education very relevant. It should be noted that raising the level of financial literacy should start with schoolchildren and promote interest in financial education, which is the key to making the right financial decisions and improving their well-being. It should be noted that knowledge of the basics of economics and finance will help both the younger generation and other segments of the population in solving the following tasks: planning a family budget, competent cost management; saving, capital accumulation, investing; managing own resources, creating sources of passive income; choosing sources of financing, loans; using banking services; ensuring a decent retirement pension; ensuring a future for children. The state should be interested in improving the financial literacy of citizens, as a high level of financial literacy facilitates the inflow of temporarily free funds into the country's financial sector, stimulates competition in the financial market and ensures macroeconomic stability in society [2].

Improving financial literacy helps to acquire primary skills of rational income distribution; form a system of knowledge about socio-economic relations; make informed financial decisions; treat financial obligations and debts responsibly; save money skillfully; develop social and personal traits and value orientations for rational behavior in the economic sphere; understand one's own desires and correlate them with the possibilities of the family budget.

To summarize, financial literacy is a driving force behind a country's development, its economic growth, and the improvement of social development indicators. It is a set of knowledge and skills that can form the right attitude to personal money and help people make decisions that are beneficial to them. Financial literacy is beneficial for both individuals and the state. This is not an ephemeral concept, but a real set of knowledge and skills that will definitely come in handy in everyday life. Despite the development of information technology and the efforts of public institutions, the level of financial literacy of the Ukrainian population remains unsatisfactory. Therefore, it is worth continuing to work in this direction, as the financial literacy of every citizen is the key to improving the quality of life and prosperity of the entire country.

References

1. Financial literacy, financial inclusion and financial well-being in Ukraine in 2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021_en.pdf?v=4 [in English].
2. Financial literacy. What is it? Why is it so important? URL: <https://www.investopedia.com/terms/f/financial-literacy.asp> [in English].

Матолінець І. А.

аспірант

Національний університет “Львівська політехніка”

Гнилянська Л. Й.

к. е. н., доцент

доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва

Національний університет “Львівська політехніка”

НАПРЯМКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ВІДДІЛУ ПРОДАЖІВ В ІТ КОМПАНІЯХ

Аналіз динаміки розвитку, тенденцій та впливу сфери інформаційних технологій за останні десятиліття показує, що остання еволюціонувала зі статусу звичайної, а часом і другорядної галузі, в одну з головних рушійних сил глобальної економіки та чинником трансформацій та структурних змін у безлічі інших сфер. З кожним роком впровадження результатів та продуктів ІТ сфери зумовлює стрімкий прогрес таких галузей як освіта, фінанси, виробництва, нерухомість тощо. І перелік цих галузей щоразу зростає.

Щоб зрозуміти динаміку зростання ІТ сфери протягом останніх років, наведено графік динаміки загальної кількості ФОП спеціалістів даної індустрії в Україні – рис. 1.

Загальна кількість ІТ-ФОПів за роками

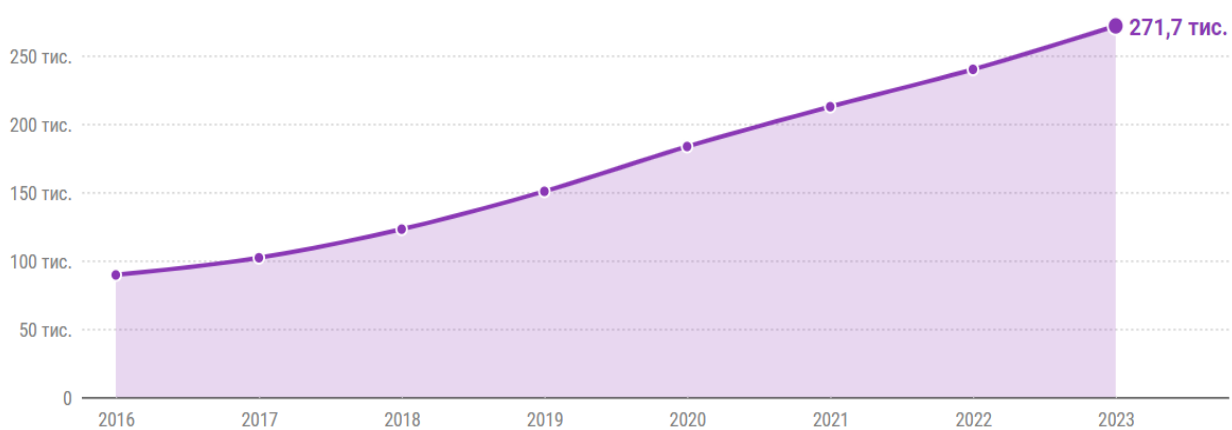

Рис. 1. Динаміка загальності кількості ІТ-ФОПів за роками в Україні [1]

Помітне місце в композиції компанії яка веде підприємницьку діяльність є відділ продажів, який покликаний здійснювати пошук клієнтів, відкривати для компанії нові ринки збуту, слідкувати за тенденціями та спрямовувати курс компанії у найдоцільнішому напрямку та підтримувати таким чином розвиток та конкурентоспроможність на ринку.

А для того, щоб відділ продажів був ефективним та забезпечував результатами своєї роботи цілі та стратегії компанії вкрай необхідною умовою є правильна організація менеджменту цього департаменту.

Ефективність менеджменту демонструє, як ефективно працює внутрішнє середовище організації для виконання запитів зовнішнього середовища її функціонування [2, с. 201].

Нижче розглянуто основні напрямки, завдяки яким можна досягнути організації ефективного менеджменту відділу продажів в ІТ компанії [3,4]:

1. Оптимальний розподіл завдань та обов'язків - сприяє забезпеченню організованості, впорядкованості та спрямованості робочого процесу, а також має ряд інших переваг: ефективне використання ресурсів та робочого часу, уникнення дублювання роботи, швидкість реакції, можливість працівникам відділу якісно та швидко виконувати свою роботу та розвиватись у бажаному напрямку.

2. Впровадження ефективних систем та інструментів задля підвищення продуктивності робочого процесу - CRM системи, аналітичні засоби, автоматизовані процеси, методи та методології тощо.

3. Мотивація та навчання персоналу - стимулювання співробітників до досягнення високих результатів, надання можливості для професійного навчання та розвитку.

4. Контроль і оцінка продуктивності - встановлення системи контролю та оцінки продуктивності відділу, що допомагає вчасно виявляти проблеми та вносити корективи для досягнення кращих результатів.

5. Співпраця з іншими відділами – тісна колаборація з іншими відділами компанії, такими як маркетинг, юридичний відділ, розробницькі команди тощо що сприяє створити єдиного командного підходу та досягнення спільних цілей. Комунікація та зворотний зв'язок.

6. Комунікація та зворотній зв'язок - встановлення відкритого зв'язку зі співробітниками, розгляд їхніх ідей та пропозицій, вирішення конфліктів та сприяння розвитку команди, проведення щотижневих онлайн / офлайн зустрічей, на яких проговорюється прогрес який вдалось досягти за минулий тиждень та плани і цілі на наступний.

7. Створення позитивного робочого середовища - організація спільних заходів відпочинку, семінарів, зустрічей, що сприяють зміцненню взаємин та співпраці між колегами, забезпечення зручного робочого місця, необхідної техніки та програмного забезпечення, прояв підтримки та відкритості.

Задля успішної організації ефективного менеджменту у відділі продажів її керівник повинен враховувати усі вищезазначені напрямки та здійснювати їх імплементацію. Імплементація усіх цих пунктів одночасно є рекомендованою, а інтенсивність чи масштаб опрацювання вже повинен базуватись на конкретній ситуації в якій перебуває керівник.

Список літератури

1. Скільки айтівців в Україні: +32 тисячі ІТ-ФОПів за рік згідно з Мін'юстом: DOU. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/how-many-devs-in-ukraine-2023/>.

2. Менеджмент: навч. посіб. / М.М. Шкільняк, О.Ф. Овсянюк-Бердадіна, Ж.Л. Крисько та ін.]. Тернопіль, 2017. 252 с.

3. The Key 4 Roles of IT in Sales Management: ForceManager. URL: <https://www.forcemanager.com/blog/role-of-it-in-sales-management/>.

4. Roles and Responsibilities of a Sales Manager: Management Study Guide. URL: <https://www.managementstudyguide.com/roles-responsibilities-of-sales-manager.htm>.

УДК 339.727:005.932

Пойта І. О.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економіки, менеджменту,
маркетингу та готельно-ресторанної справи,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Мосійчук І. В.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економіки, менеджменту,
маркетингу та готельно-ресторанної справи,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Калініченко О. О.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економіки, менеджменту,
маркетингу та готельно-ресторанної справи,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Незважаючи на економічні кризові явища, роль транснаціональних корпорацій (ТНК) продовжує зростати, що впливає на конкуренцію між компаніями за гегемонію на національних ринках. Поступово зникають державні кордони, і традиційне розуміння суверенітету держав стає сумнівним, оскільки національний капітал легко перетікає з однієї країни в іншу, створюючи основу для стратегічного зростання. З цієї перспективи ТНК виступають важливими регуляторами економічного розвитку, які створюють можливості і перешкоди для національних економік та інноваційного перетворення соціально-економічних систем.

Упродовж останніх десятиріч процес глобалізації економіки прискорився, в результаті чого різні ринки, зокрема капітал, технології, товари і навіть праця, стали все більш взаємопов'язаними та об'єднаними в складну мережу транснаціональних корпорацій (ТНК). Ці впливові та добре структуровані організації постійно прагнуть створювати нові зв'язки в галузі виробництва, розробки продуктів, дизайну, універсалізації товарів і маркетингу.

Типова ТНК володіє або контролює різноманітні закордонні філіали, укладає

угоди про співробітництво (шляхом прямих інвестицій) на всіх континентах і використовує стратегічні методи управління своєю зовнішньою діяльністю. Така корпорація ніколи не пропустить можливості скористатися новими ідеями, виробами, талантами, капіталом та сировинними ресурсами у будь-якому перспективному регіоні. Аналогічним чином вона встановлює свою політику збуту. Ця активна діяльність дозволяє таким компаніям утворювати нові зв'язки, які виходять далеко за межі їх державних кордонів.

Транснаціональні корпорації (ТНК) розвивалися і еволюціонували протягом деякого часу. Залежно від періоду, можна виділити кілька поколінь ТНК. Ось загальний огляд цих поколінь (табл. 1):

Таблиця 1

Класифікація поколінь транснаціональних корпорацій

Період	Характеристика
Перше покоління (початок 20 століття)	Це були перші ТНК, які з'явилися на початку 20 століття, особливо у галузях нафти, сталі та залізниць. Ці компанії, наприклад, <i>Standard Oil, U.S. Steel ma East India Company</i> , мали глобальний вплив і контролювали значні частки світового ринку
Друге покоління (після Другої світової війни)	Після Другої світової війни ТНК стали більш розповсюдженими і розмахованими. Вони розширили свою діяльність на нові галузі, такі як електроніка, автомобілебудування та хімічна промисловість. Великі ТНК, які з'явилися в цей період, включають <i>General Motors, IBM ma Coca-Cola</i>
Третє покоління (1980-1990-ті роки)	З появою глобалізації і зростання міжнародної торгівлі в цей період з'явилися нові типи ТНК. Вони характеризуються гнучкістю, адаптивністю та глобальним управлінням. Такі компанії, як <i>Microsoft, Intel ma Toyota</i> , стали лідерами у своїх галузях і впливають на глобальну економіку
Четверте покоління (сучасність)	В сучасний час ми спостерігаємо зростання нових типів ТНК, пов'язаних з технологічними гігантами, такими як <i>Google, Apple, Amazon ma Facebook</i> . Ці компанії оперують в сфері цифрових технологій, соціальних медіа, електронної комерції тощо. Вони мають значний вплив на економіку, суспільство та технологічний прогрес

Джерело: сформовано авторами на основі [2]

Варто зазначити, що ця класифікація є загальною існують інші підходи до поділу ТНК на покоління. Перехід від одного покоління до іншого є поступовим, і кожне покоління відображає зміни в глобальному бізнес-середовищі та стратегіях ТНК.

Умови глобальної економічної трансформації впливають на розвиток транснаціональних корпорацій і сприяють формуванню певних трендів (рис. 1):

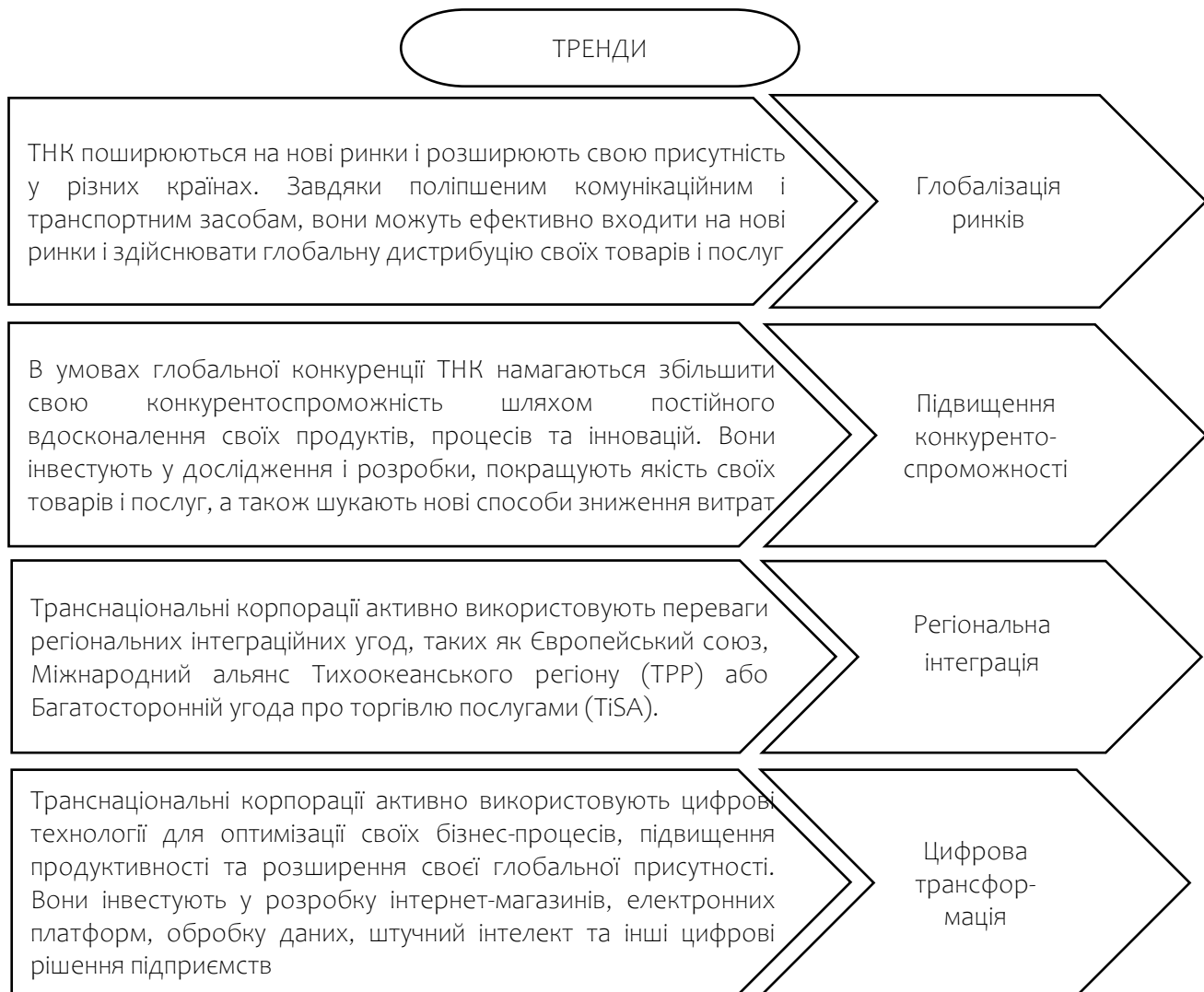

Рис. 1. Тренди розвитку транснаціональних корпорацій

Джерело: сформовано авторами на основі даних [1]

Таким чином, ці тренди свідчать про необхідність транснаціональним корпораціям адаптуватися до змін у глобальній економіці та використовувати нові можливості для досягнення успіху на міжнародній арені.

Список літератури

1. Особливості формування та розвитку транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/76/70> (дата звернення: 27.10.2023)
2. Транснаціональні корпорації в умовах глобалізації економіки України. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-1_0-pages-21_27.pdf (дата звернення: 13.11.2023)

УДК 35.071

Адаменко Л. О.

магістр кафедри публічного управління та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЕКСТРЕННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Одним із базових напрямів реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я є забезпечення надання екстреної медичної допомоги населенню. У відповідності до Закону України “Про екстрену медичну допомогу” від 05.07.2012 № 5081-VI визначено сутність базових термінів, права та основні засади функціонування системи екстреної медичної допомоги. Так, екстрена медична допомога полягає у наданні невідкладних організаційних, діагностичних та лікувальних заходів, спрямованих на збереження життя людей у невідкладних станах та зниження ризиків отримання негативних наслідків від дії таких станів на їх здоров'я [1]. Виходячи із правової регламентації, реалізація державної політики екстреної медичної допомоги передбачає формування системи екстреної медичної допомоги до складу якої належать заклади охорони здоров'я та їх структурні одиниці. Враховуючи специфіку діяльності системи екстреної медичної допомоги важливим аспектом, в сфері державної регламентації, є дотримання наступних базових принципів:

- ✓ постійна готовність до надання екстреної медичної допомоги;
- ✓ оперативне та цілодобове реагування на виклики екстреної медичної допомоги;
- ✓ доступність та безоплатність екстреної медичної допомоги, її своєчасність, якість та пріоритетність;
- ✓ послідовність та безперервність надання екстреної медичної допомоги та її відповідність єдиним вимогам;
- ✓ регіональна екстериторіальність [1].

Окремо слід зазначити, що законодавством регламентовано безоплатну основу надання екстреної медичної допомоги пацієнтам. При цьому екстрена медична допомога надається, як безпосередньо на місці події, так і в період транспортування пацієнтів до лікувальних закладів, що відповідно виокремлює в якості базової інституції - бригаду екстреної медичної допомоги. Саме тому, ключовими аспектами в сфері реалізації державної політики щодо надання екстреної медичної допомоги є формування належного рівня матеріально-технічної бази, розбудова системи екстреної медичної допомоги, підвищення якісних показників діяльності бригад екстреної медичної допомоги, забезпечення безперебійної діяльності оперативно-диспетчерських служб.

В якості окремого складника, котрий потребує регламентації в сфері державної політики екстреної медичної допомоги є забезпечення кваліфікованим персоналом. Даний аспект реалізується в розрізі таких функцій, як: функція освіти, функція перевірки рівня знань та навичок, функція надання допуску до професійної діяльності, функція надання допуску до здійснення певних посадових обов'язків,

функцію оцінки рівня знань та навичок понад встановлений мінімум. За умови реалізації комплексного підходу буде досягнуто підвищення рівня якості фахівців, котрі працюють в системі екстреної медичної допомоги. Імплементация зазначених ініціатив, щодо підготовки кадрів, дозволить створити підґрунтя для переходу на міжнародні протоколи лікування, такі як: BLS (Basic Life Support) – базова підтримка життєдіяльності; ILS (Immediate Life Support) невідкладна підтримка життєдіяльності; ALS (Advance Life Support) кваліфікована підтримка життєдіяльності; Advance Cardiac Life Support (ACLS) кваліфікована підтримка життєдіяльності у випадку серцево-судинної патології, Pediatric Advance Life Support (PALS) кваліфікована підтримка життєдіяльності дітей [2, с. 53-54].

Активні трансформації процеси, котрі відбуваються в сфері охорони здоров'я, посилюють виклики щодо результативності діючих інструментів державної політики та окреслюють напрями, котрі потребують першочергової регламентації. Досліджені складники підтверджують важливість імплементации міжнародних протоколів лікування в діяльність системи екстреної медичної допомоги України, підвищення рівня матеріально-технічної бази, діяльності оперативно-диспетчерських служб тощо. Реалізація системного підходу дозволить досягти взаємодії між усіма складовими елементами діючого механізму державного управління в системі екстреної медичної допомоги.

Список літератури

1. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 № 5081-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text> (дата звернення: 01.11.2023 р.)
2. Король А.В. Напрями удосконалення державного управління стандартизацією надання екстреної медичної допомоги в Україні. *Право та державне управління*. 2019 р., № 1 (34) том 2. С. 52-56.

УДК 35.07:316.334.2(567.1)

Каміран Камал Карім

аспірант кафедри державного управління,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3321-8391>

ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА У ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ ІРАКСЬКОГО КУРДИСТАНУ

Організаційна культура є важливим питанням для багатьох компаній та вчених. Організаційна культура є складним і багатогранним поняттям, яке відображає цінності, норми, уявлення, символи та практики, що характеризують організацію та її членів. Організаційна культура тісно пов'язана з публічним управлінням, оскільки вона впливає на такі аспекти, як: місія та цілі; стратегія та інновації; структура та процеси; людські ресурси.

Організаційна культура визначає, яку місію та цілі переслідує організація, як вона розуміє свою роль та функції в суспільстві, як вона відповідає на потреби та очікування громадян та інших зацікавлених сторін. Організаційна культура впливає на те, як організація формує та реалізує свою стратегію, як вона адаптується до змін у зовнішньому середовищі, як вона використовує свої ресурси та можливості, як

вона стимулює та підтримує інноваційність та креативність. Організаційна культура впливає на те, як організація будує свою структуру, як вона розподіляє владу та відповідальність, як вона координує та контролює свою діяльність, як вона встановлює правила та процедури. Організаційна культура впливає на те, як організація приваблює, розвиває та зберігає своїх працівників, як вона мотивує та оцінює їхню роботу, як вона формує та підтримує їхню ідентичність, лояльність та відносини. Таким чином, організаційна культура є важливим фактором, що визначає ефективність, якість та результативність публічного управління.

Організаційна культура може бути джерелом сили та конкурентної переваги, або ж перешкодою та проблемою для організації. Тому важливо знати, аналізувати та розвивати організаційну культуру в органах публічної влади, щоб підвищити їхню здатність досягати своїх цілей та задовольняти інтереси суспільства. Тому метою цього дослідження є забезпечення точної ідентифікації та характеристики організаційної культури в організаціях публічного сектору в Іракському Курдистані (ІКР). Для вирішення дослідницьких питань було проведено описове опитування, яке спрямоване на дві великі структури публічного сектору в ІКР, за допомогою самостійного заповнення анкети. Було використано інструмент оцінки організаційної культури (OCAI), універсальний, але перевірений інструмент дослідження, що використовується для оцінки організаційної культури, розроблений Камероном і Квінном (1999; 2011). Детальніше: інструмент базується на моделі конкурентних цінностей Квінна і Камерона, яка складається з чотирьох параметрів: стабільність і контроль проти гнучкості і вибору, внутрішня акцентуація та інтеграція проти зовнішньої орієнтації та відрізнєння.

Дослідження організаційної культури в організаціях публічного сектору в ІКР має практичне значення, оскільки цей регіон переживає політичні, економічні та соціальні трансформації, які вимагають від організацій бути більш гнучкими, інноваційними та конкурентоспроможними. Організаційна культура може бути фактором, що сприяє або перешкоджає цим процесам. Тому важливо зрозуміти, які типи організаційної культури переважають в організаціях публічного сектору в ІКР, як вони відрізняються між собою та як вони відповідають очікуванням та потребам зацікавлених сторін.

За допомогою інструменту OCAI дослідники змогли виміряти та порівняти поточну та бажану організаційну культуру в двох організаціях публічного сектору в ІКР. Результати показали, що обидві організації мають схожу поточну організаційну культуру, яка домінується ієрархічним типом, що характеризується формальністю, бюрократією, централізацією, контролем та стабільністю. Однак респонденти вважають, що бажана організаційна культура повинна бути більш збалансованою між чотирма типами, з особливим акцентом на клановому та адгократичному типах, які характеризуються співпрацею, підтримкою, гнучкістю, інноваціями та креативністю. Це свідчить про те, що респонденти прагнуть до зміни організаційної культури в напрямку більш людського та динамічного стилю управління.

Список літератури

1. A. R. Ahmad and H. R. Murad, “The Impact of Social Media on Panic During the COVID-19 Pandemic in Iraqi Kurdistan: Online Questionnaire Study Corresponding Author :,” J. Med. INTERNET Res., vol. 22, no. 5, pp. 1–11, 2020.
2. U. S. Response and U. S. Response, “Armed Conflict in Syria : Armed Conflict in Syria :,” Congr. Res. Serv., 2020.

3. D. Meier, “ ‘ Disputed territories ’ in northern Iraq : The frontiering of in-between spaces,” *Mediterr. Polit.*, vol. 00, no. 00, pp. 1–21, 2019.

4. Saif Husam Mohammed and László Kinyó, “The cross-cultural validation of the technology-enhanced social constructivist learning environment questionnaire in the Iraqi Kurdistan Region,” *Res. Pract. Technol. Enhanc. Learn.*, vol. 199, no. 7, pp. 17–25, 2022.

УДК 351.74:005.32(477)

Романенко І. Г.

аспірант кафедри державного управління,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4585-2659>

Ковальчук М. М.

аспірант кафедри державного управління,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4585-2659>

ОСНОВА ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ: ВЛАДА І ЛІДЕРСТВО В НОВОМУ ПУБЛІЧНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Концепції влади і лідерства є важливими концепціями, які надають інструментарій для аналізу інституційної спроможності держави, як здатності державних органів та службовців ефективно виконувати свої функції, реагувати на потреби та виклики суспільства, а також забезпечувати якість та доступність публічних послуг у контексті національних інтересів. У цьому зв'язку, влада є засобом, за допомогою якого лідери впливають на поведінку та діяльність інших людей, а також розподіляють цінності та ресурси суспільства.

Оскільки влада може мати різні джерела, такі як закон, нагорода, експертиза, престиж або примус, кожне з цих джерел має свої переваги та недоліки, а також вимагає від лідера певних компетенцій та навичок для їх застосування. Враховуючи те, що згідно з концепцією Дж. Френча та Б. Рейвена, лідер повинен бути здатний адаптуватися до різних ситуацій та обирати найбільш ефективне джерело влади для досягнення своїх цілей, отже, лідерство є процесом, за допомогою якого лідер мотивує, надихає та координує діяльність інших для досягнення спільної мети. Оскільки лідерство також є особистісною характеристикою, яка виявляється у здатності впливати на поведінку і мотивацію інших людей, лідерство може бути формальним або неформальним, централізованим або розподіленим, авторитарним або демократичним, кожен стиль лідерства має свої переваги та недоліки, а також вимагає від лідера певних якостей та характеристик.

Влада і лідерство підвищують інституційну спроможність держави, оскільки вони допомагають краще розуміти та оцінювати роль та функції державних органів та службовців, а також адаптувати їх до різних ситуацій та завдань. Влада і лідерство також сприяють стабільності, порядку, безпеці, інноваціям, співпраці та задоволенню потреб та інтересів громадян. Влада і лідерство вимагають відповідальності, прозорості, легітимності, ефективності та демократичності, що є основними принципами сучасної конституційної держави. На основі концепції джерел влади та

лідерства Френча і Рейвена, можна надати такі практичні рекомендації для підвищення ефективності управлінських рішень та укріплення інституційної спроможності держави: • визначити, який тип влади (легітимна, примусова, заохочувальна, експертна або референтна) найбільш підходить для конкретної ситуації, цілей та аудиторії. Наприклад, легітимна влада може бути ефективною для забезпечення дотримання правил і норм, але не для стимулювання інновацій або змін. Заохочувальна влада може бути корисною для мотивації та нагородження співробітників, але не для вирішення конфліктів або критики; • застосовувати комбінацію різних джерел влади в залежності від обставин та потреб. Наприклад, експертна влада може бути посилена референтною владою, якщо лідер має харизму та авторитет. Примусова влада може бути зменшена за допомогою заохочувальної влади, якщо лідер показує справедливість та визнання; враховувати чинники, що впливають на сприйняття та прийнятність різних джерел влади. Наприклад, культурні, соціальні та особистісні характеристики суб'єктів та об'єктів владних взаємодій. Слід також враховувати обставини, мету та наслідки застосування влади. Оцінювати результати та відгуки про використання різних джерел сили та адаптувати поведінку в рамках етичних норм і цінностей. Наприклад, ми аналізуємо досягнення цілей, задоволеність і мотивацію зацікавлених сторін, а також потенційні побічні ефекти та проблеми.

Влада та лідерство – не єдині чинники, що визначають інституційну ефективність держави. Інші чинники, які впливають на інституційну ефективність нації, включають культурні, соціальні, політичні, історичні, економічні та географічні чинники. Культурні та соціальні аспекти, такі як цінності, норми, традиції, ідентичність, соціальний капітал, довіра та участь, політичні та історичні чинники, економічні та соціальні аспекти, географічні чинники – рівень розвитку, економічна структура, природні ресурси, клімат, рельєф тощо. Усе це вимагає пильної уваги науковців для належного наукового обґрунтування джерел влади та лідерства, інституційної спроможності держави, а також може бути перспективою інституційної спроможності держави. наші подальші дослідження.

Список літератури

1. Григор'єва, Т., Колесникова, Ю., Марченко, О. (2018). Напрями реформування системи публічного управління в Україні. Ефективність державного управління, 1(54), 7-14.
2. Клименко І.В. (2018). Новий публічний менеджмент. *Публічне управління. Термінологічний словник*. За заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Білинського, О.М. Петроє. Київ: НАДУ. 104.
3. Yuriy Ruban, Larysa Komakha, Oleh Zubchuk, Igor Tkachenko, Viktoriya Gura. (2022). Hybrid Politics and Administration as a Consequence of Inconsistency of Ukrainian Social Order: the Explanation Potential of Max Weber's Theory. *Viešoji politika ir administravimas*, 21(2), 166-175.
4. De Vries, M., & Nemec, J. (2013). Public sector reform: an overview of recent literature and research on NPM and alternative paths. *International Journal of Public Sector Management*, 26(1), 4-16.
5. Dmytro V. Nelipa, Volodymyr F. Tsvykh, Oleh A. Zubchuk, Grygory P. Sytnyk, Yevhen P. Hrebonozhko. “The New Public Management paradigm as a further interaction of the public and private sectors” (2020). *Revista San Gregorio*. Volume 1 Number 42.

УДК 35.1:004(477)(477.6)

Магеррамов Алі

аспірант кафедри державного управління,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0069-9352>

ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЗМІНИ ПАРАДИГМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

Цифровізація - це процес перетворення інформації, даних, процесів, послуг, продуктів на цифровий формат, що дозволяє їх зберігання, обробку, передачу, аналіз та використання за допомогою цифрових технологій. Цифровізація є глобальною тенденцією, яка впливає на всі сфери людської діяльності, включаючи економіку, політику, культуру, освіту, медицину, науку, безпеку, екологію. Цифровізація має як позитивні, так і негативні наслідки для конкурентоспроможності держави, які можна розглянути на прикладах практик різних держав. Позитивні наслідки цифровізації для конкурентоспроможності держави можуть бути такими: підвищення продуктивності, ефективності та якості роботи підприємств, установ, організацій та окремих осіб внаслідок автоматизації, оптимізації, інтеграції та інновації бізнес-процесів, управління, комунікації, обслуговування, моніторингу, аналітики. Наприклад, в Сінгапурі була запроваджена національна програма Smart Nation, яка спрямована на використання цифрових технологій для підвищення якості життя, економічного зростання, соціальної згуртованості та національної безпеки. Розширення можливостей для торгівлі, інвестицій, співпраці, навчання, розваг, культурного обміну, громадянської участі внаслідок збільшення доступності, швидкості, зручності, різноманітності та індивідуалізації цифрових продуктів, послуг, платформ, мереж, контенту. Наприклад, в Естонії була запроваджена концепція e-Estonia, яка передбачає використання цифрових технологій для надання більшості державних, громадських, освітніх, медичних, фінансових, культурних послуг онлайн. Стимулювання науково-технологічного прогресу, інноваційної діяльності, креативності, підприємництва, освітнього потенціалу, культурної різноманітності внаслідок забезпечення можливостей для генерації, поширення, застосування, захисту та комерціалізації нових знань, ідей, продуктів, послуг, рішень. Наприклад, в Ізраїлі була розроблена національна стратегія цифровізації, яка спрямована на підтримку та розвиток високотехнологічного сектору, науково-дослідної бази, освітньої системи, стартап-екосистеми, цифрової інфраструктури, кібербезпеки.

Негативні наслідки цифровізації для конкурентоспроможності держави можуть бути такими: збільшення нерівності, бідності, безробіття, соціальної відсталості, дискримінації внаслідок витіснення людської праці машинами, алгоритмами, роботами, штучним інтелектом, нерівномірного розподілу доходів, доступу до цифрових ресурсів, навичок та освіти. Наприклад, в Індії, яка є однією з найбільш населених країн світу, але також однією з найбільш нерівних, бідних та неграмотних, цифровізація може посилити існуючі проблеми та створити нові виклики для

соціально-економічного розвитку. Зниження безпеки, приватності, довіри, етики, прав людини, демократії внаслідок зловживання, маніпуляції, порушення, атаки, шпигунства, втрати, крадіжки, витоку, фальсифікації цифрової інформації, даних, ідентичності, активів, ресурсів, прав. Наприклад, в Китаї, який є одним з найбільш цифрових країн світу, але також одним з найбільш авторитарних, цифровізація може посилити контроль, цензуру, нагляд, репресії, пропаганду, вплив, домінування держави над суспільством, особистістю, світом .

Отже, цифровізація - це вагомий чинник конкурентоспроможності держави в умовах глобалізації, інтеграції, зміни парадигми публічного управління, адже це перехід від аналогових до цифрових форматів для збереження, обробки, передавання, аналізу та використання інформації, даних, процесів, послуг, продуктів за допомогою цифрових технологій. Цифровізація є світовою тенденцією, яка торкається всіх сфер людської діяльності, таких як економіка, політика, культура, освіта, медицина, наука, безпека. Цифровізація може мати як позитивний, так і негативний вплив на конкурентоспроможність держави, який залежить від ступеня її адаптації, захисту, освіти та інтеграції.

Список літератури

1. Антонюк, Л., Анапріюк, К. Стратегічні пріоритети та ключові напрями конкурентного розвитку України в умовах глобальних економічних викликів. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.* 2023. DOI:10.54929/2786-5738-2023-8-02-01
2. Болотіна Є. В., Нікітенко А. В. Сучасні західні концепції управління та моделі публічного адміністрування. *Економічний вісник Донбасу.* 2017. № 1 (47). С. 96–100.
3. Бондарчук В.В. Цифровізація економіки України як фактор міжнародної конкурентоспроможності. *Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць.* 2021. Вип. 1 (21). С. 5-14.
4. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України. Аналітична записка. НІСД. 2014. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/globalni-tendencii-i-problemi-rozvitku-osviti-naslidki-dlya>
5. Зубчик О. А. Формування конкурентоспроможності держави в перспективі політичного часу (державно-управлінські аспекти): монографія. Київ: ТОВ “Поліграф Плюс”, 2019. 408 с.
6. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. Разумков Центр. 2021 <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagiy-ta-shliakhy-podolannia-vyukykyiv>
7. Мельничук Г.С., Мамалига В.О. Цифровізація економіки: можливості та загрози для ефективного функціонування підприємств. *Економічний вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць.* 2020. Вип. 2 (20). С. 21-28. http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/2_19_ukr/23.pdf

УДК 614.8:355.012:347.93

Соколенко Ю. В.
здобувач групи МСР-231
Науковий керівник:
Денисова Н. М.
Національний університет “Чернігівська політехніка”

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ЯКІ СТАЛИСЬ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ (БОЙОВИХ) ДІЙ

Наразі триває збройна агресія російської федерації. Під час агресії стаються нещасні випадки з працівниками, які виконують трудові (посадові) обов’язки. Всі нещасні випадки необхідно розслідувати з метою фіксації самого факту травмування та забезпечення соціального захисту потерпілих. Враховуючи зазначене питання є на сьогодні дуже актуальним.

Процедура розслідування нещасних випадків, які стались на виробництві визначена Порядком розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, що затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 337 (далі – Порядок).

З урахуванням вимог сьогодення та збройної агресії російської федерації, постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.2023 № 59, було внесено зміни до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

Так, зокрема Порядок було доповнено новим розділом “Процедура розслідування нещасних випадків у період дії правового режиму воєнного (надзвичайного) стану в Україні або окремих місцевостях”.

Порядком визначено, що всі нещасні випадки, що стались з працівниками внаслідок воєнних (бойових) дій (бомбардувань, ракетних та артилерійських обстрілів, мінувань територій та приміщень, захоплення в полон, інших протиправних дій, терористичних актів тощо) підлягають спеціальним розслідуванням незалежно від ступеня тяжкості травм.

Тобто, є втрата працездатності хоча б на один день, необхідно проводити спеціальне розслідування.

Роботодавець після отримання інформації про нещасний випадок подає письмово або електронною поштою протягом однієї доби з використанням засобів зв’язку та не пізніше наступного робочого дня на паперовому носії, повідомлення про нещасний випадок за встановленою формою територіальному органу Держпраці, територіальному органу Пенсійного фонду України та військовій адміністрації (військово-цивільній адміністрації, місцевій держадміністрації чи органу місцевого самоврядування), первинній організації профспілки, а у разі відсутності профспілки - уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці,

органові галузевої профспілки вищого рівня, а у разі його відсутності - територіальному профоб'єднанню за місцем настання нещасного випадку [1].

Спеціальна комісія утворюється територіальним органом Держпраці протягом доби після отримання від роботодавця повідомлення про нещасний випадок або інформації з інших джерел (заклад охорони здоров'я, орган досудового розслідування, звернення потерпілого або членів його сім'ї чи уповноваженої ними особи тощо).

До складу спеціальної комісії входять:

- посадова особа територіального органу Держпраці (голова комісії);
- представник територіального органу Пенсійного фонду України;
- представник військової адміністрації (військово-цивільної адміністрації, місцевої держадміністрації чи органу місцевого самоврядування).

Так, мінімальний склад комісії може бути з особи, але як практика показує без представника роботодавця розслідування проводити дуже складно, а в деяких випадках просто не можливо.

За необхідності до складу комісії можуть бути включені: роботодавець або його представник, представник первинної організації профспілки (у разі його відсутності - уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці чи представник галузевої профспілки вищого рівня або територіального профоб'єднання).

Порядком передбачено запит голови спеціальної комісії встановленої форми до органів державної влади, утворених відповідно до законів України військові формування, правоохоронних та розвідувальних органів, органів сил цивільного захисту та інших органів сектору безпеки і оборони, з метою підтвердження або спростування наявності ознак збройної агресії, ведення бойових дій та/або їх наслідків.

Запитувана інформація необхідна для визначення пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок з виробництвом та забезпечення у подальшому конституційних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав.

Відповідь на зазначений вище запит надається відповідними органами протягом трьох робочих днів за визначеною Порядком формою.

Спеціальна комісія з розслідування нещасного випадку, що стався внаслідок воєнних (бойових) дій, зокрема, зобов'язана: обстежити місце, в якому стався нещасний випадок (за можливості), та скласти відповідний протокол; скласти ескіз місця, де стався нещасний випадок; одержати за можливості, зокрема з використанням доступних засобів зв'язку, пояснення від роботодавця, його представників, посадових осіб, інших працівників підприємства (установи, організації), потерпілого та зафіксувати їх письмово; опитати свідків нещасного випадку та осіб, причетних до нього, та зафіксувати письмово результати опитування згідно; розглянути наявні документи та матеріали стосовно нещасного випадку та у разі потреби надіслати відповідні запити в письмовій або електронній формі роботодавцю, підприємствам, установам та організаціям щодо отримання необхідної інформації та документів, які стосуються потерпілого та обставин нещасного випадку; визначити вид події, що призвела до нещасного випадку,

причини нещасного випадку відповідно до Класифікатора видів подій, причин, що призвели до настання нещасного випадку; з'ясувати обставини настання нещасного випадку; визначити, пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок з виробництвом та скласти акти за формою Н-1 у кількості, визначеній рішенням спеціальної комісії, а у разі настання групового нещасного випадку - акти за формою Н-1 щодо кожного потерпілого.

У разі коли комісія із спеціального розслідування не має доступу на територію підприємства (установи, організації) у зв'язку з веденням бойових дій або його тимчасовою окупацією чи існує загроза техногенної, екологічної катастрофи, такий протокол складається на підставі акта, складеного роботодавцем у довільній формі, в якому він фіксує обстановку на робочому місці, стан машин, механізмів, обладнання, устаткування, у якому вони перебували на момент настання нещасного випадку, використовуючи для цього наявну технічну документацію, дані бухгалтерського обліку, копії документів, що підтверджують право власності на майно (у разі знищення їх оригіналів), фото- та/або відеоматеріали, які перебувають у його розпорядженні, пояснення свідків тощо (у такому випадку в протоколі огляду місця, в якому стався нещасний випадок, робиться відповідна відмітка із зазначенням документів, на підставі яких його було складено) [1].

Рішення спеціальної комісії щодо результатів розслідування може бути оскаржене до Держпраці або в судовому порядку роботодавцем, потерпілим (членами сім'ї потерпілого чи уповноваженою ними особою), установами та організаціями, представники яких входили до її складу.

У разі неможливості утворити комісію та провести розслідування (спеціальне розслідування) через загрозу життю та здоров'ю членам комісії, пов'язану з веденням воєнних (бойових) дій або виникненням надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, роботодавець та відповідний територіальний орган Держпраці в максимально можливому обсязі збирають, фіксують та систематизують інформацію, про нещасний випадок на виробництві, що надходить або стає відомою, з метою його подальшого розслідування відповідно до вимог цього Порядку після припинення воєнних (бойових) дій або заходів правового режиму надзвичайного стану.

У разі виникнення загрози життю та здоров'ю членам комісії (спеціальної комісії) під час проведення розслідування нещасного випадку, що вже розпочалося, таке розслідування може бути зупинене наказом роботодавця, Держпраці або її територіального органу, який утворив комісію, з підстав ведення воєнних (бойових) дій або ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та продовжене на період до припинення воєнних (бойових) дій або заходів правового режиму надзвичайного стану [1].

Форма акту за формою Н-1, яка складається для нещасних випадків, що стались внаслідок воєнних (бойових) дій, дещо відрізняється від звичайної форми акту Н-1. Зазначена форма значно спрощена.

Так, зокрема відсутні деякі розділи акту. Наприклад, розділ “Особи, які допустили порушення вимог законодавства з охорони та гігієни праці або органу,

який проводить досудове розслідування (у разі складення тимчасового акта за формою Н-1) та розділ “Заходи щодо запобігання подібним нещасним випадкам”.

Не зазначаються в акті за формою Н-1 ряд відомостей про потерпілого, зокрема, відомості про проходження інструктажів з питань охорони праці, про стаж, проходження навчання (професійного та спеціального), перебування потерпілого в стані алкогольного, токсичного чи наркотичного сп’яніння тощо. Все зазначене не має значення на нещасний випадок, який стався внаслідок воєнних (бойових) дій.

Разом з тим форму акту Н-1 доповнено новою графою - унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності).

Одночасно листом Державної служби України з питань праці від 18.10.2023 № ЦА-4992/1/4.2.2-23а, Державною службою України з питань праці було надано роз’яснення щодо деяких особливостей проведення розслідування нещасних випадків, що сталися внаслідок воєнних (бойових) дій.

Так, зокрема рекомендовано комісіям зі спеціальних розслідувань нещасних, що сталися внаслідок воєнних (бойових) дій, під час з’ясування обставин та причин нещасного випадку на виробництві враховувати:

- дії роботодавців щодо достатності вжиття заходів, спрямованих на обмеження та знешкодження (знищення) вибухонебезпечних предметів на територіях, будівлях, спорудах тощо;

- наявність на підприємстві (установі, організації) діючих каналів та ліній електрозв’язку, які використовуються системами оповіщення;

- наявність на підприємстві (установі, організації) розробленої і затвердженої відповідної документації (план реагування на надзвичайну ситуацію, інструкції щодо дій персоналу суб’єкта господарювання у випадку загрози чи виникнення надзвичайної ситуації тощо) та ознайомлення з нею персоналу [2].

Зазначена інформація має бути відображена в акті за формою Н-1.

З’ясування зазначених питань має на меті наголосити на порушеннях (недоліках) щодо вжиття заходів роботодавцями з метою запобігання нещасним випадкам на виробництві внаслідок воєнних (бойових) дій. Разом з тим, як зазначалось вище, розділ “Заходи щодо запобігання подібним нещасним випадкам” у формі акту за формою Н-1 для розслідування нещасних випадків, що сталися внаслідок воєнних (бойових) дій, відсутній.

Всі зміни до Порядку внесені постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.2023 № 59, сприяють швидшому проведенню розслідувань, складанню актів за формою Н-1 та оформленню матеріалів, що своєю чергою забезпечує соціальний захист потерпілих.

Список літератури

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2019 № 337 “Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>.

2. Лист Державної служби України з питань праці від 18.10.2023 № ЦА-4992/1/4.2.2-23а “Про розслідування нещасних випадків, що сталися внаслідок воєнних (бойових) дій”.

СЕКЦІЯ 12

SECTION 12

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС,
ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО
ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS,
FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW

Голубка Р. С.
студентка 3 курсу,
ННІП МАУП

ДЕЯКІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Через повномасштабне вторгнення РФ в Україну з об'єктивних причин змістилися акценти у бюджетному фінансуванні, а від так і в бюджетному процесі. Йдеться, зокрема, у послідовності “дій певних суб'єктів у межах визначених правовими нормами їх бюджетних повноважень щодо бюджетного планування, розгляду та затвердження бюджету, внесення змін до закону про Державний бюджет України, виконання бюджету, складання, розгляду і затвердження” [1]. Прикладом може бути внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 252” [2] щодо спрощення організації бюджетного процесу на територіях, які після 24 лютого 2022 року стали тимчасово непідконтрольними українській владі, тимчасово окупованими або на яких продовжується ведення бойових дій. Уряд таким чином вирішив удосконалити “організацію роботи учасників бюджетного процесу на місцевому рівні у період дії воєнного стану” [2].

Зокрема, зазначеною постановою Кабінету Міністрів України передбачаються доповнення щодо особливостей виконання місцевих бюджетів у період дії воєнного стану, які було затверджено постановою Кабінету Міністрів від 11 березня 2022 року № 252, відповідно до яких:

– визначено спрощені умови виконання бюджетних повноважень військовими адміністраціями населених пунктів, обласними, районними та Київською міською військовою адміністраціями;

– надано право начальникам військових адміністрацій населених пунктів у період дії воєнного стану на територіях, які після 24 лютого 2022 року є тимчасово непідконтрольними українській владі, тимчасово окупованими або на яких ведуться бойові дії, здійснювати повноваження місцевих фінансових органів, у разі неможливості їх функціонування;

– врегульовано питання погодження проектів рішень про передачу коштів у вигляді міжбюджетного трансферту[2].

Безперечно, що налагоджена система фінансового забезпечення, спосіб фінансування та обсяги забезпечення фінансовими ресурсами населення дозволила створити умови для функціонування регіонів під час війни та сприятиме відновленню звільнених територій від окупації.

На наше переконання, для більш детального ознайомлення щодо ключових змін у бюджетному законодавстві, створення умов для своєчасного та оперативного

реагування на потреби фінансового забезпечення заходів територіальної оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери, комунальних підприємств у період воєнного стану” [3] заслуговує на увагу своєрідний дайджест ключових змін та моментів у галузі місцевих бюджетів із відповідними посиланнями для полегшення орієнтування в нормах бюджетного законодавства підготовлений експертом з питань фінансів Офісу підтримки реформ І. Онищуком (Шведсько-Український Проект “Підтримка децентралізації в Україні”, SKL International (SALAR).

Їх аналіз показує, як державні інституції приймають рішення для забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та життєвонеобхідних потреб жителів територіальних громад у період дії воєнного стану, що є надзвичайно важливим для забезпечення належного та безперервного виконання місцевих бюджетів, а також є предметом для подальших досліджень.

Список літератури

1. Токарева К. О. Правове регулювання бюджетного процесу в умовах воєнного стану / К. Токарева //Право і безпека – Право и безопасность – Law and Safety. 2022. № 3 (86). - С.26-36.
2. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України № 252 від 11.03.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text>.
3. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану. URL: <https://association.kharkov.ua/aktyalne/novyny/1512-osoblyvosti-biudzhethnoho-protsesu-v-umovakh-voiennoho-stanu-onovliuetsia-2>.

Зеля Р. І.

студентка 2 курсу,
юридичного факультету,
ПВНЗ “Буковинський університет”

Науковий керівник:

Кельбя С. Г.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фундаментальних
юридичних дисциплін
ПВНЗ “Буковинський університет”

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ БОРотьБИ З ТІНЬОВОЮ ЗАЙНЯТІСТЮ В УКРАЇНІ

Абсолютні зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі України, пов’язані з повномасштабною війною в нашій державі, обумовили необхідність створення нової системи забезпечення національної безпеки, що передбачає стратегія національної безпеки України [1].

Конкретні засоби і шляхи забезпечення національної безпеки України обумовлюються пріоритетністю національних інтересів, необхідністю своєчасного вжиття відповідних заходів і ґрунтуються на повазі до норм і принципів міжнародного права. На жаль, сьогодні багато кризових процесів в економіці пов'язані з погіршенням трудових ресурсного потенціалу України та збільшенням тіньової зайнятості населення

За даними різних контролюючих органів, нелегальне працевлаштування становить 30-40 % від офіційно працюючих. Це означає, що наймаючись на роботу, такі працівники отримують частину заробітної плати в “конвертах”, або працюють неофіційно й отримують повністю незадекларовану зарплату.

Представники різних контролюючих органів знаходять порушення трудового законодавства майже на всіх перевірених підприємствах (на понад 90 % тих структур, куди завітали контролери). До недавнього часу питаннями перевірки трудового законодавства займалися різні органи. Адже стаття 259 Кодексу законів про працю України (в ред. Закону від 3.07.2010 р.) [2], яка діяла до 2015 року визначала, що центральні органи виконавчої влади здійснюють контроль за додержанням законодавства про працю на підприємствах, установах і організаціях, що перебувають у їх функціональному підпорядкуванні, крім податкових органів, які мають право з метою перевірки дотримання податкового законодавства здійснювати такий контроль на всіх підприємствах, установах та організаціях незалежно від форми власності та підпорядкування. На жаль, контроль тіньових схем Державною фіскальною службою України не був ефективним, оскільки більшість видів перевірок податкові органи мали право проводити після повідомлення про них структурам, що перевіряються, не пізніше, ніж за 10 календарних днів до початку перевірки.

Але таке правило порушує міжнародну практику раптовості проведення перевірок, зокрема, встановлених різними Конвенціями Міжнародної організації праці, у яких зазначається, що державні інспектори мають право безперешкодного проходу без попереднього повідомлення в будь-яку годину на будь-яке підприємство, яке підпадає під їх контроль. Тому нова редакція статті 259 Кодексу законів про працю (Закон No 77-VIII від 28.12.2014 р.) [3] стверджує, що державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю юридичними особами незалежно від форми власності, виду діяльності, господарювання, фізичними особами-підприємцями, які використовують найману працю, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю. Таким органом центральної влади є Державна служба України з питань праці (Даржпраці), Положенням про яку було затверджено постановою КМУ у лютому 2015 року [4]. Відповідно до цього Положення представники Даржпраці для виконання покладених на неї завдань мають право безперешкодно проводити відповідно до вимог закону без попереднього повідомлення у будь-яку годину перевірки виробничих, службових, адміністративних приміщень та об'єктів виробництва фізичних та юридичних осіб, які використовують найману працю, та у разі виявлен-

ня, фіксувати порушення законодавства, здійснення нагляду та контролю за додержанням якого віднесено до повноважень Держпраці. Це значно розширює можливості Міністерства праці та соціальної політики України у встановленні фактів тіньової зайнятості в Україні.

Основні критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у частині додержання вимог законодавства про працю та які визначають перод здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері діяльності, пов'язані з тіньовою

діяльністю. Зокрема, до них відносяться:

- виплата працівникам заробітної плати на рівні або нижче законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати;

- невідповідність кількості працівників суб'єкта господарювання обсягам виробництва (виконаних робіт, наданих послуг);

- наявність розбіжностей між фактичними показниками чисельності працюючих і заробітної плати та показниками звітності, поданих до органів державної влади.

Саме у таких господарських структурах, у першу чергу, повинні проводитися контрольні заходи щодо додержання законодавства про працю, зокрема, виявлення тіньової зайнятості. При чому, з 2015 року встановлено нові підвищені штрафні санкції за порушення трудового законодавства. Такі штрафи є фінансовими санкціями і не належать до адміністративно-господарських санкцій.

Положенням про Державну службу України з питань праці [4] також передбачено, що у випадках передбачених законом, посадові особи Державної служби з питань праці можуть складати протоколи і про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення. Так, статтею 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення (в ред. від

10.06.2017р. [5]), передбачено, що фактичний допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), допуск до роботи іноземця або особи без громадянства та осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця, на умовах трудового договору (контракту) без дозволу на застосування праці іноземця або особи без громадянства, тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, фізичних осіб-підприємців, які використовують найману працю від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 8500 до 17000 грн., або приблизно від 320 до 640 дол. США). Повторне вчинене протягом року таке порушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб в розмірі від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 17000 до 34000 грн, або приблизно від 640 до 1280 дол. США).

Таким чином, з-поміж країн Європи Україна має найменші штрафні санкції (навіть після їх значного підвищення у 2015 році) за нелегальне працевлаштування. А в країнах Східної Європи, наших найближчих сусідів, мінімальні штрафні санкції за неоподаткування трудового договору складають від 1030 дол. США (Болгарія) до

12500 дол. США (Чехія). а максимальні - від 10300 дол. США (Болгарія) до 250000 дол. США (Словаччина). У Франції за нелегальну зайнятість взагалі встановлено кримінальну відповідальність. Але запровадження такої відповідальності в нашій країні є дискусійним питанням. Тому в Україні з метою протидії тіньової зайнятості законо-давці та урядовці більше схиляються до посилення адміністративно-фінансових санкцій за порушення норм трудового законодавства, щоб роботодавцям було вигідніше укласти трудові договори, ніж платити штрафи.

Таким чином, одним з дієвих напрямків протидії випадкам нелегального працевлаштування є посилення адміністративно-правових санкцій за порушення норм трудового законодавства відповідно до Європейських норм. Крім того, дієвим напрямком протидії нелегального працевлаштування буде підвищення прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що відповідно до чинного законодавства не індексується та не відповідає економічним реаліям, та підвищення заробітної, оскільки в Україні рівень тінізації зайнятості населення суттєво впливає на економічну безпеку нашої держави.

Список літератури

1. Стратегія національної безпеки України: указ Президента України від 26.05.2015 р. No 287/2015 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/page7#n7> (дата звернення 02.06.2017).
2. Кодекс законів про працю України : закон України від 10.12.1971 р. No 322-VIII. // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 02.06.2017).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов’язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці: закон України від 28.12.2014 р. No 77-VIII // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-19>
4. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці: постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 р. No 96 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-p> (дата звернення 02.06.2017).
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс від 07.12.1984 No 8073-X // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page2> (дата звернення 02.06.2017).

СЕКЦІЯ 13

SECTION 13

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,
КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА
CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY, CRIMINAL
PROCEDURE, CRIMINALISTICS

УДК 343.85

Наумова А. О.

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
ХНУВС

Калугіна А. В.

студентка гр. ПЗдср-20-3
факультету №6 ХНУВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ В ОБОРОННІЙ СФЕРІ

Незважаючи на високий рівень довіри, якою користуються збройні сили серед громадян більшості країн світу, проведені Транспаренсі Інтернешнл дослідження свідчать, що сфера оборони разом із нафтогазовидобувною промисловістю та будівництвом належать до найбільш корумпованих сфер діяльності, до компетенції яких належить управління державними ресурсами [1,31]. Згідно з результатами новітніх досліджень, оборонний сектор знаходиться на 13-му місці у списку промислових галузей, де необхідно сплачувати хабарі державним посадовим особам, та на 8-му місці у списку “Скупка держави” [2]. За даними Transparency International, Україна посіла 117 місце з 180 країн у рейтингу сприйняття корупції за 2022 рік [3]. Корупція в Україні має багато причин, серед яких історичний контекст, економічні проблеми, соціальне сприйняття, недостатня ефективність антикорупційних заходів. Не останню роль серед вказаних чинників відіграє і тривала військова агресія Російської Федерації. З однієї сторони, військовий стан, потребував швидкого та термінового забезпечення потреб оборони та безпеки держави, а з іншої – він створив додаткові корупційні ризики, такі, як недостатня конкуренція, непрозорий вибір постачальників, переплата за товари та послуги, низька якість продукції тощо.

Слід зазначити, що на перший погляд обґрунтовані мотивації як “таємність”, “крайня необхідність та терміновість”, на жаль, можуть сприяти поширенню корупційної практики. Подібні мотиви іноді можуть бути справді виправданими, але спекуляція такими поняттями зрештою призводить до різкого зниження рівня прозорості процесів прийняття та виконання рішень, а разом з цим і рівня звітності. Більшість процедур оборонного замовлення здійснюються із порушенням принципів конкурентності, відкритості та прозорості, що зумовлює існування низки корупційних практик.

Дійсно, військово-оборонна сфера є однією із найзакритіших державних інституцій. І хоча це цілком можна вважати обґрунтованим, враховуючи, які сьогодні завдання стоять перед військовою організацією, але, з іншого боку, це створює сприятливе середовище для масового свавілля та корупції. Так, до грифу секретності дуже часто вдаються, коли йдеться нібито про захист інтересів національної безпеки, але надмірне застосування такого мотиву різко звужує можливості для нагляду та інших видів громадського контролю у вказаній сфері. Коли йдеться, наприклад, про військові закупівлі, посилення на секретність значно обмежує коло потенційних постачальників, які хотіли б взяти участь у відповідному тендері, а іноді навіть призводить до того, що закупівля здійснюється в єдиного джерела. Це не тільки суперечить законам чесної конкуренції, але, як свідчать матеріали практики, подібні схеми створюються та підтримуються з метою сприяння корупційним діям. Так, за даними українських журналістів, які розслідували гучні корупційні скандали на закупівлях для армії останніх років, вони пов'язані саме із високим рівнем таємності у цій сфері. Як свідчать опитування експертів, для того щоб підвищити рівень запобігання корупційним ризикам в секторі оборони, в Україні потрібно знизити рівень секретності оборонних закупівель та посилити демократичний цивільний контроль за Збройними Силами України. Для цього можна використати досвід США, в яких оборонні бюджети й оборонні закупівлі практично повністю відкриті, окрім деяких закупівель для потреб розвідки й Сил спеціальних операцій. Навіть коли йдеться про фінансування нових розробок – частина інформації публічна, а боротьба за контракти – конкурентна [4].

Незважаючи на прийняті Закони України “Про оборонні закупівлі”, “Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності”, які покликані забезпечити принципи конкурентності, запобігання корупції, відкритості і прозорості під час витрат бюджетних коштів, перебудувати та сприяти розвитку інституційної спроможності оборонно-промислового комплексу, корупційні прояви у сфері оборони і досі мають місце. Так, у 2023 році працівники Державного бюро розслідувань викрили та затримали злочинну групу, яка привласнювала кошти, виділені на харчування військовослужбовців Збройних Сил України. Сума збитків, встановлених державі від діяльності цієї групи, на цей час сягає понад 4,6 млн грн. “Зекономлені” кошти, які перераховувало Міністерство оборони на рахунки суб'єкта господарювання, вони ділили порівну між собою [5].

Аналіз чинного законодавства з питань оборонного замовлення свідчить про те, що в окремих нормах мають місце прогалини, які сприяють корупційним проявам у сфері оборони. Слід зауважити, що в розділі 10 Закону України “Про оборонні закупівлі” передбачені підстави відповідальності за порушення законодавства про оборонне замовлення. Вона повинна наставати згідно із законом, при цьому відсутні відсильні норми щодо кримінальної відповідальності за порушення положень вказаного закону [6]. Вищевказане свідчить про відсутність у чинному законодавстві дієвого механізму юридичної відповідальності за зловживання

військових службових осіб владою або службовим становищем при виконанні державного оборонного замовлення.

Вважаємо, що для здійснення ефективної боротьби з корупцією в оборонній сфері потрібно здійснити низку заходів:

– виявити корупційні схеми та механізми, що тягнуть за собою корупційні прояви у сфері оборони та на основі їх аналізу виробити нові дієві антикорупційні механізми держоборонзамовлення, держзакупівель;

– забезпечити громадянський контроль, як одну із умов ефективної роботи антикорупційних заходів;

– підвищити ефективності перевірочних заходів, спрямованих на виявлення порушень антикорупційного законодавства;

– удосконалити нормативну базу щодо відповідальності і покарання посадових осіб, винуватих у вчиненні корупційних правопорушень у сфері оборони.

Список літератури

1. Todor Tagarev, ed.. Building Integrity and Reducing Corruption in Defence English, Geneva, 2010, 344 pp. URL: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Compendium_Building_Integrity_and_Reducing_Corruption_in_Defence.pdf

2. “Транспаренсі Інтернешнел”. Рейтинг рівня корумпованості в 19-ти промислових галузях відображає достовірність участі підприємств кожної з галузей у скупці держави (state capture), а політичних партій – у спробі здійснення впливу на формування нормативно-правової бази або на процеси прийняття рішень шляхом підкупу державних посадових осіб. URL: <https://buildingintegrity.hq.nato.int/Resources.aspx?id=2542014625>

3. Індекс сприйняття корупції-2022. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/#:~:text=%D0%86>

4. UNCLASSIFIED. Army Budget Estimates FY 2023 . Procurement. URL: https://www.asafm.army.mil/Portals/72/Documents/BudgetMaterial/2023/Base%20Budget/Procurement/AMMO_ARMY.pdf

5. Яйця за 17 гривень і не тільки: ДБР затримала злочинців, які наживались на харчах для армії. УКИНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3664143-ajca-za-17-griven-i-ne-tilki-dbr-zatrimala-zlocinciv-aki-nazivalis-na-harcah-dla-armii.html>

6. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17.07.2020 № 808-IX // База даних “Законодавство України” / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ,
ОБЛІКУ ТА ПРАВА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
м. Кременчук,
16 листопада 2023 р.

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 16.11.2023 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 5,3
Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 23397

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія Во1 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

